

**POLISI, KEFAHAMAN, SOKONGAN, KOMPETENSI DAN
PENGUASAAN MATA PELAJARAN PENDIDIKAN
MUZIK DALAM PELAKSANAAN KOKURIKULUM
ENSEMBEL KOMBO SEKOLAH MENENGAH**

SAJASTANAH BIN IMAM KONING

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

2022

POLISI, KEFAHAMAN, SOKONGAN, KOMPETENSI DAN PENGUASAAN
MATA PELAJARAN PENDIDIKAN MUZIK DALAM PELAKSANAAN
KOKURIKULUM ENSEMBEL KOMBO SEKOLAH MENENGAH

SAJASTANAH BIN IMAM KONING

TESIS DIKEMUKAKAN BAGI MEMENUHI SYARAT UNTUK MEMPEROLEH
IJAZAH DOKTOR FALSAFAH

FAKULTI MUZIK DAN SENI PERSEMBAHAN
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

2022

Sila tanda (✓)

Kertas Projek

Sarjana Penyelidikan

Sarjana Penyelidikan dan Kerja Kursus

Doktor Falsafah

/

INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH

PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN

Perakuan ini telah dibuat pada ..30...(hari bulan).....11..... (bulan) 20.22...

i. Perakuan pelajar :

Saya, SAJASTANAH BIN IMAM KONING, P20191000162, FAKULTI MUZIK DAN SENI PERSEMBAHAN
NYATAKAN NAMA PELAJAR, NO. MATRIK DAN FAKULTI) dengan ini mengaku bahawa
disertasi/tesis yang bertajuk POLISI, KEFAHAMAN, SOKONGAN, KOMPETENSI DAN PENGUASAAN MATA
PELAJARAN PENDIDIKAN MUZIK DALAM PELAKSANAAN KOKURIKULUM ENSEMBEL KOMBO SEKOLAH
MENENGAH

adalah hasil kerja saya sendiri. Saya tidak memplagiat dan apa-apa penggunaan mana-mana
hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dilakukan secara urusan yang wajar dan bagi
maksud yang dibenarkan dan apa-apa petikan, ekstrak, rujukan atau pengeluaran semula
daripada atau kepada mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dinyatakan
dengan se jelasnya dan secukupnya

Tandatangan pelajar

ii. Perakuan Penyelia:

Saya, PROF. MADYA DR. MOHD NIZAM NASRIFAN (NAMA PENYELIA) dengan ini
mengesahkan bahawa hasil kerja pelajar yang bertajuk POLISI, KEFAHAMAN, SOKONGAN,

KOMPETENSI DAN PENGUASAAN MATA PELAJARAN PENDIDIKAN MUZIK DALAM PELAKSANAAN

KOKURIKULUM ENSEMBEL KOMBO SEKOLAH MENENGAH

(TAJUK) dihasilkan oleh pelajar seperti nama di atas, dan telah diserahkan kepada Institut
Pengajian Siswazah bagi memenuhi sebahagian/sepenuhnya syarat untuk memperoleh Ijazah
DOKTOR FALSAFAH

____ (SLA NYATAKAN NAMA
IJAZAH).

30 NOVEMBER 2022

Tarikh

PROF MADYA DR. MOHD NIZAM H.J. NASRIFAN
Tandatangan Penyelia Muzik
Fakulti Muzik dan Seni Persembahan
Universiti Pendidikan Sultan Idris
35900 Tanjong Malim, Perak

**INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH /
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES**

**BORANG PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS/DISERTASI/LAPORAN KERTAS PROJEK
DECLARATION OF THESIS/DISSERTATION/PROJECT PAPER FORM**

Tajuk / Title: POLISI, KEFAHAMAN, SOKONGAN, KOMPETENSI DAN PENGUASAAN
MATA PELAJARAN PENDIDIKAN MUZIK DALAM PELAKSANAAN
KOKURIKULUM ENSEMBEL KOMBO SEKOLAH MENENGAH

No. Matrik / Matric's No.: P20191000162

Saya / I: SAJASTANAH BIN IMAM KONING
(Nama pelajar / Student's Name)

mengaku membenarkan Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek (Kedoktoran/Sarjana)* ini disimpan di Universiti Pendidikan Sultan Idris (Perpustakaan Tuanku Bainun) dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:-
acknowledged that Universiti Pendidikan Sultan Idris (Tuanku Bainun Library) reserves the right as follows:-

1. Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek ini adalah hak milik UPSI.
The thesis is the property of Universiti Pendidikan Sultan Idris
2. Perpustakaan Tuanku Bainun dibenarkan membuat salinan untuk tujuan rujukan dan penyelidikan.
Tuanku Bainun Library has the right to make copies for the purpose of reference and research.
3. Perpustakaan dibenarkan membuat salinan Tesis/Disertasi ini sebagai bahan pertukaran antara Institusi Pengajian Tinggi.
The Library has the right to make copies of the thesis for academic exchange.
4. Sila tandakan (✓) bagi pilihan kategori di bawah / Please tick (✓) for category below:-

☐ **SULIT/CONFIDENTIAL**

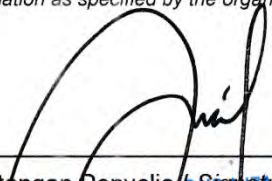
Mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan Malaysia seperti yang termaktub dalam Akta Rahsia Rasmi 1972. / Contains confidential information under the Official Secret Act 1972

☐ **TERHAD/RESTRICTED**

Mengandungi maklumat terhad yang telah ditentukan oleh organisasi/badan di mana penyelidikan ini dijalankan. / Contains restricted information as specified by the organization where research was done.

☒ **TIDAK TERHAD / OPEN ACCESS**

(Tandatangan Pelajar/ Signature)

(Tandatangan Penyelia/ Signature of Supervisor)
& (Nama & Cop Rasmi/ Name & Official Stamp)
PROF. MADHUR. MOHAMMAD HANIFFAH
Fakulti Muzik dan Seni Persembahan
Universiti Pendidikan Sultan Idris
35900 Tanjong Malim, Perak

Tarikh: 30 NOVEMBER 2022

Catatan: Jika Tesis/Disertasi ini **SULIT @ TERHAD**, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh laporan ini perlu dikelaskan sebagai **SULIT** dan **TERHAD**.

Notes: If the thesis is **CONFIDENTIAL** or **RESTRICTED**, please attach with the letter from the organization with period and reasons for confidentiality or restriction.

PENGHARGAAN

Bismillahirrohmanirrohim. Assalamualaikum w.b.t.

Segala puji bagi Allah S.W.T. Tuhan yang Maha Pengasih lagi Maha Penyayang. Tuhan yang memberi rahmat dan rezeki. Tuhan yang Maha Berkuasa dan Maha Menentukan. Tanpa hidayah, petunjuk dan rahmat oleh-Nya, tidak mungkin saya akan sampai di jalan ini.

Terima kasih buat ahli keluarga, isteri tercinta dan anak-anak tersayang, ibu dan bapa saya, ibu mertua saya dan seluruh ahli keluarga yang lain di atas sokongan yang tidak berbelah-bagi, menjadi penguat semangat di sepanjang perjalanan pengajian saya.

Terima kasih buat Universiti Pendidikan Sultan Idris, khususnya Fakulti Muzik dan Seni Persembahan kerana hampir seabad menjadi bilik darjah saya menimba ilmu. Terima kasih buat pihak Institut Pengajian Siswazah di atas komitmen-komitmen. Terima kasih buat semua warga kerja UPSI yang sentiasa cemerlang dan penuh nilai-nilai kebitaraannya.

Terima kasih juga diucapkan kepada pihak Kementerian Pendidikan Malaysia di atas penajaan pengajian saya. Terima kasih buat Bahagian Sukan, Kokurikulum dan Kesenian, Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar Penyelidikan, warga-warga KPM seperti Bahagian Pengurusan Sekolah Berasrama Penuh, Jabatan-jabatan Pendidikan Negeri, Pengetua-pengetua seterusnya guru-guru Pendidikan Muzik yang telah memberi komitmen dan kerjasama di dalam proses penyelidikan saya ini.

Terima kasih diucapkan khusus buat dua insan istimewa yang menjadi tonggak berdiri teguh di belakang saya, tanpa jemu memberi bimbingan, tunjuk ajar, panduan dan galakan, Penyelia utama saya Prof. Madya Dr. Mohd Nizam Nasrifan dan penyelia bersama Dr. Noor Wahida Md. Junus, semoga keikhlasan itu diberi ganjaran oleh Allah S.W.T.

Terima kasih buat sahabat-sahabat yang menemani di sepanjang pengajian, kerana gelak tawa, pahit manis dan suka duka dikongsi bersama-sama, menjadikan perjalanan pengajian ini tidak sunyi dan sepi.

Terima kasih buat pakar-pakar yang telah sudi berkongsi pengalaman dan pandangan profesional seterusnya membantu saya di dalam kajian ini.

Akhir kalam, terima kasih diucapkan kepada pihak-pihak yang telah terlibat secara langsung dan tidak langsung di dalam menjayakan penyelidikan saya ini. Semoga budi anda semua saya balas dengan bahasa yang baik, dan semoga apa yang anda telah beri dapatlah saya merasanya. Sekian, wassalam. Syukran.

ABSTRAK

Objektif kajian ini adalah bagi mengenal pasti polisi kokurikulum Ensembel Kombo Sekolah Menengah (EKSM) dan hubungan antara persepsi kefahaman polisi dalam kalangan guru pembimbing, sokongan iklim sekolah, kompetensi dan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid yang menyertai EKSM. Kaedah kualitatif dan kuantitatif telah dirangka dalam kajian ini bagi menjawab lima soalan kajian dan lima hipotesis. Teknik analisis dokumen diguna pakai bagi menginterpretasikan polisi berpandukan model ADEPT (*Analysis of Determinants of Policy Impact*). Dokumen yang dipilih ialah kertas konsep, minit mesyuarat, surat-menyurat dan buku panduan kokurikulum. Data dianalisis secara deskriptif dan menggunakan model PLS-SEM. Dapatan kajian ini menunjukkan persepsi kefahaman polisi dalam kalangan guru pembimbing ($M = 4.33$, $SD = 0.39$), sokongan iklim sekolah ($M = 4.11$, $SD = 0.466$), kompetensi ($M = 4.02$, $SD = 0.517$) dan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid yang menyertai EKSM ($M = 3.95$, $SD = 0.496$) adalah tinggi. Kompetensi guru pembimbing adalah signifikan dengan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid yang menyertai EKSM. Selain itu, kajian ini turut mendapati kompetensi guru pembimbing bertindak sebagai *mediator* antara sokongan iklim sekolah dengan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM. Implikasi kajian ini mencadangkan agar polisi pelaksanaan kokurikulum EKSM ditambah baik selari dengan konsep kokurikulum sebagai pelengkap kurikulum dan masalah guru yang pasif dalam kokurikulum EKSM diatasi. Kajian ini turut menyarankan kajian-kajian lanjutan bagi mendapatkan kefahaman yang lebih mendalam berkaitan pelaksanaan aktiviti kokurikulum muzik sebagai pelengkap kurikulum bagi mata pelajaran Pendidikan Muzik.

THE POLICY, COMPREHENSION, SUPPORT, COMPETENCY AND STUDENT MASTERY OF MUSIC IN THE IMPLEMENTATION OF THE SECONDARY SCHOOL COMBO CO-CURRICULAR

ABSTRACT

This study aims to identify the Secondary School Combo (EKSM) co-curricular policy and the relationship between supervising teachers' perceptions of the comprehension of the execution policy, school climate support, competence and mastery of Music Education subjects among students participating in EKSM. Qualitative and quantitative methods have been designed to answer five research questions and hypotheses. Based on the ADEPT model (*Analysis of Determinants of Policy Impact*), document analysis techniques were utilized to interpret the policy. The selected documents are concept papers, minutes of meeting, correspondence, and co-curricular handbooks. The quantitative method involves a set of questionnaires. Using purposive sampling, one hundred and eight EKSM teachers were selected as a study sample. Data were analysed descriptively and modelled via PLS-SEM. The findings of the study show that the teachers' perceptions towards comprehension of the execution policy ($M = 4.33$, $SD = 0.39$), school climate support ($M = 4.11$, $SD = 0.466$), competence ($M = 4.02$, $SD = 0.517$) and mastery of Music Education subjects among students participating in EKSM ($M = 3.95$, $SD = 0.496$) were relatively high. Teachers' competence significantly contributes to the mastery of the Music Education subject of EKSM students. Apart from that, this study revealed that supervising teachers' competence acts as a mediator between school climate support and the EKSM students' mastery of the Music Education subject. The implications of this study suggest that not only should the EKSM co-curricular implementation policy be improved, but also the concept of co-curriculum as a complement to the curriculum and the necessity in overcoming the problem of passive EKSM involvement among teachers. Additionally, the study propounds further research to gain a more in-depth understanding of the implementation of the music curriculum as a complement to the Music Education subject curriculum.

ISI KANDUNGAN

	Muka Surat
PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN	ii
PENGESAHAN PENYERAHAN DISERTASI	iii
PENGHARGAAN	iv
ABSTRAK	v
ABSTRACT	vi
ISI KANDUNGAN	vii
SENARAI JADUAL	xvi
SENARAI RAJAH	xix
SENARAI SINGKATAN	xx
SENARAI LAMPIRAN	xxiii
BAB 1 PENGENALAN	1
1.1 Pengenalan	1
1.2 Latar Belakang Kajian	10
1.3 Pernyataan Masalah	13
1.3.1 Polisi Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	13
1.3.2 Pelaksanaan EKSM oleh Guru Pembimbing	15
1.3.2.1 Kefahaman Guru Pembimbing Melaksanakan Kokurikulum EKSM	15
1.3.2.2 Sokongan Iklim Sekolah terhadap Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	16
1.3.2.3 Kompetensi Guru Pembimbing Kokurikulum EKSM	17
1.3.3 Impak Kokurikulum EKSM	18

1.3.4	Kekurangan Perbincangan Akademik dan Kajian yang Membincangkan Berkaitan Kokurikulum EKSM	19
1.4	Objektif Kajian	21
1.5	Soalan Kajian	22
1.6	Hipotesis	24
1.7	Kerangka Teoritikal	24
1.8	Definisi Operasional	33
1.9	Batasan Kajian	37
1.10	Kepentingan Kajian	37
1.11	Rumusan Bab	40
BAB 2	KAJIAN LITERATUR	42
2.1	Ensembel Kombo	43
2.2	Kokurikulum secara umum	49
2.2.1	Dasar Geografik Kokurikulum dalam Sistem Pendidikan	50
2.2.2	Pelaksanaan Kokurikulum Secara Umum	53
2.2.3	Kepentingan Kokurikulum kepada Murid Secara Umum	54
2.2.4	Kokurikulum dan Kesan Kepada Murid Secara Umum	56
2.2.5	Cabaran terhadap Kokurikulum Secara Umum	58
2.2.6	Aplikasi Teori dalam Kajian Kokurikulum oleh Penyelidik Lampau	60
2.3	Kokurikulum Muzik	65
2.3.1	Kesan Aktiviti Kokurikulum Muzik kepada Guru Muzik	69
2.3.2	Kesan Kokurikulum Muzik kepada Murid	71

2.3.3	Perbezaan Kokurikulum Muzik dengan Kokurikulum yang Lain	74
2.4	Kajian Lampau Berkaitan Topik Kajian	76
2.4.1	Latar Belakang Polisi	76
2.4.1.1	Polisi Pelaksanaan Kokurikulum terhadap Guru di Malaysia	79
2.4.2	Kefahaman Guru	80
2.4.3	Sokongan terhadap Aktiviti Kokurikulum	87
2.4.3.1	Sokongan Iklim Sekolah	88
2.4.4	Kompetensi Guru	99
2.4.4.1	Kompetensi sebagai Pemboleh Ubah Tidak Bersandar, Bersandar dan <i>Mediator</i> dalam Kajian-kajian Terdahulu	113
2.4.5	Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik dalam PPPM 2013 - 2025	120
2.5	Teori-teori Panduan bagi Kajian	134
2.5.1	Model Teori ADEPT	134
2.5.1.1	Rumusan Ringkas berkaitan Model ADEPT	146
2.5.2	Model Sokongan Iklim Sekolah dan Kokurikulum	147
2.5.3	Model Teori Kompetensi <i>Iceberg</i>	148
2.5.4	Penerapan Model Teori ADEPT bagi Mengisi Jurang Kajian Kokurikulum EKSM	152
2.5.5	Model Sokongan Iklim Sekolah sebagai Model Sandaran bagi Kajian EKSM	153
2.5.6	Teori Kompetensi Iceberg sebagai Model Sandaran bagi Kajian EKSM	154
2.6	Rumusan Bab	155

BAB 3	METODOLOGI KAJIAN	157
3.1	Pengenalan	157
3.2	Reka Bentuk Kajian	158
3.2.1	Kaedah Kualitatif	159
3.2.2	Kaedah Kuantitatif	159
3.2.3	Tempoh Menjalankan Kajian	160
3.3	Kerangka Konseptual Kajian	160
3.4	Populasi dan Sampel Kajian	162
3.4.1	Analisis Kualitatif	163
3.4.2	Analisis Kuantitatif	163
3.4.3	Populasi, Sampel dan Prosedur Pensampelan	164
3.4.3.1	Penerangan Populasi	165
3.4.3.2	Menentukan Saiz Sampel	166
3.4.3.3	Prosedur Pensampelan	168
3.5	Instrumen Kajian	172
3.5.1	Analisis Dokumen	172
3.5.2	Pembangunan Soal Selidik	174
3.6	Kesahan dan Kebolehpercayaan Instrumen Kajian	179
3.7	Prosedur Pengumpulan Data	181
3.8	<i>Common Method Bias</i>	182
3.9	Analisis Data	183
3.9.1	Analisis Data <i>Eksploratory</i>	185
3.9.2	Analisis Deskriptif	192
3.9.3	Analisis Model Persamaan Berstruktur (PLS-SEM)	193

3.9.3.1	Pengukuran Model Reflektif	194
3.9.3.2	Pengukuran Model Struktural	195
3.9.3.3	Analisis <i>Mediator</i>	196
3.10	Rumusan Bab	200
BAB 4	DAPATAN DAN PERBINCANGAN	202
4.1	Pengenalan	202
4.2	Kualitatif - Analisis Dokumen	203
4.3	Kuantitatif – Soal Selidik	210
4.3.1	Demografi Responden	210
4.3.1.1	Maklumat Demografi Responden Berdasarkan Kategori Penubuhan, Tempoh Penubuhan dan Pencapaian Kokurikulum EKSM	210
4.3.1.2	Maklumat Demografi Responden Berdasarkan Negeri	212
4.4	Model Pengukuran Reflektif	213
4.5	Keputusan Dapatan Kajian	218
4.5.1	Kefahaman Polisi Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	218
4.5.1.1	Tujuan	218
4.5.1.2	Tanggungjawab	220
4.5.1.3	Sumber	221
4.5.1.4	Peluang	221
4.5.2	Min Keseluruhan Kefahaman Polisi Kokurikulum EKSM dalam kalangan Guru Pembimbing	222
4.5.3	Sokongan Iklim Sekolah	224
4.5.3.1	Keselamatan	224
4.5.3.2	Hubungan Interpersonal	224

4.5.3.3	Persekitaran Sekolah	227
4.5.4	Min Keseluruhan Sokongan Iklim sekolah terhadap Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	229
4.5.5	Kompetensi Guru Pembimbing EKSM	230
4.5.5.1	Pengetahuan	230
4.5.5.2	Kemahiran	232
4.5.5.3	Sikap	235
4.5.6	Min Keseluruhan Kompetensi Guru Pembimbing EKSM	237
4.5.7	Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik dalam kalangan Murid EKSM	238
4.5.7.1	Bidang Ensembel Muzik	239
4.5.7.2	Bidang Notasi Muzik	240
4.5.8	Min Keseluruhan Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik dalam kalangan Murid EKSM	243
4.5.10	Model Struktural Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	244
4.5.11	Analisis <i>Mediator</i>	248
4.5.12	<i>Weighted Partial Least Squares (WPLS)</i>	252
4.6	Perbincangan	257
4.6.1	Polisi Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	257
4.6.2	Kefahaman Guru Pembimbing tentang Pelaksanaan kokurikulum EKSM	266
4.6.2.1	Tujuan	267
4.6.2.2	Tanggungjawab	268
4.6.2.3	Sumber	270
4.6.2.4	Peluang	270

4.6.2.5	Keseluruhan Persepsi Kefahaman Guru Pembimbing tentang Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	271
4.6.3	Persepsi Guru Pembimbing terhadap Sokongan Iklim Sekolah terhadap Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	273
4.6.3.1	Keselamatan	273
4.6.3.2	Hubungan Interpersonal	274
4.6.3.3	Persekitaran Sekolah	277
4.6.3.4	Keseluruhan Persepsi Guru Pembimbing tentang Sokongan Iklim Sekolah terhadap Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	279
4.6.4	Kompetensi Guru Pembimbing Melaksanakan Kokurikulum EKSM	281
4.6.4.1	Pengetahuan	282
4.6.4.2	Kemahiran	283
4.6.4.3	Sikap	285
4.6.4.4	Keseluruhan Kompetensi Guru Pembimbing Melaksanakan Kokurikulum EKSM	287
4.6.5	Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik	292
4.6.5.1	Bidang Ensembel Muzik	292
4.6.5.2	Bidang Notasi Muzik	294
4.6.5.3	Keseluruhan Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik dalam kalangan Murid EKSM daripada Perspektif Guru Pembimbing	296
4.6.6	Model Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	301
4.6.6.1	Kesan Kefahaman Polisi Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	302

terhadap Penguasaan Mata Pelajaran
Pendidikan Muzik murid EKSM

4.6.6.2	Kesan Sokongan Iklim Sekolah terhadap Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM	305
4.6.6.3	Kesan Kompetensi Guru Pembimbing EKSM terhadap Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM	308
4.6.6.4	Kompetensi Guru Pembimbing EKSM sebagai <i>Mediator</i> antara Kefahaman Polisi Pelaksanaan EKSM dengan Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM	313
4.6.6.5	Kompetensi Guru Pembimbing EKSM sebagai <i>Mediator</i> antara Sokongan Iklim Sekolah dengan Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM	315

4.7	Rumusan Bab	316
-----	-------------	-----

BAB 5 KESIMPULAN 318

5.1	Pengenalan	318
5.2	Rumusan Kajian	318
5.2.1	Polisi Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	321
5.2.2	Kefahaman Polisi Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	322
5.2.3	Sokongan Iklim Sekolah	322
5.2.4	Kompetensi Guru Pembimbing	323
5.2.5	Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik Murid EKSM	323
5.2.6	Model Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	324
5.3	Kesimpulan	325

5.4	Implikasi Kajian	331
5.4.1	Pihak Kementerian Pendidikan Malaysia khususnya BSKK-KPM	331
5.4.2	Pihak JPN	333
5.4.3	Pihak Pentadbiran Sekolah	334
5.4.4	Guru Pembimbing Kokurikulum EKSM	335
5.4.5	Pihak Ibu Bapa atau Penjaga Murid-murid	336
5.4.6	Pihak Universiti dan Institut Pengajian Tinggi (IPT)	337
5.4.7	Masyarakat	339
5.5	Cadangan	340
5.5.1	Cadangan Penambahbaikan Pelaksanaan Kokurikulum EKSM	340
5.5.1.1	Polisi dan Kefahaman Guru Pembimbing EKSM	340
5.5.1.2	Sokongan iklim sekolah	342
5.5.1.3	Kompetensi Guru Pembimbing EKSM	343
5.5.1.4	Penguasaan Mata Pelajaran Pendidikan Muzik dalam kalangan Murid yang Menyertai Kokurikulum Muzik	344
5.5.2	Cadangan Kajian Lanjutan	346
5.5.3	Penutup	348
	BIBLIOGRAFI	352

SENARAI JADUAL

No. Jadual		Muka Surat
1.1	Aspek aktiviti kokurikulum dan sukan. Diadaptasi dari Kementerian Pendidikan Malaysia, 2017	5
1.2	Penganjuran Pertandingan Kombo Sekolah Menengah Peringkat Kebangsaan	8
1.3	Hipotesis kajian dan soalan kajian	24
2.1	Aplikasi model ADEPT dalam kajian-kajian terdahulu	145
2.2	Kajian tentang kompetensi guru (Model Hay Mcber, 1996) 2015 – 2021	151
3.1	Bilangan respon sampel mengikut negeri dan populasi sebenar	166
3.2	Komponen sokongan iklim sekolah terhadap pelaksanaan kokurikulum EKSM	177
3.3	Kompetensi guru pembimbing dalam pelaksanaan kokurikulum EKSM	178
3.4	Interpretasi <i>Cronbach Alpha Coefficient</i>	181
3.5	Senarai item dengan nilai <i>loading</i> .	187
3.6	Senarai item yang digugurkan	190
3.7	Interpretasi Skor Min (<i>M</i>)	193
3.8	Rumusan jenis analisis dengan persoalan kajian	199
4.1	Dokumen-dokumen yang dianalisis di dalam kajian	204
4.2	Analisis persetujuan antara dua pakar menggunakan analisis Cohen Kappa melalui perisian <i>IBM SPSS 23</i>	205
4.3	Tahap indikator persetujuan Cohen Kappa oleh Jasmi (2012)	206
4.4	Item-item tujuan, tanggungjawab, sumber dan peluang bagi polisi pelaksanaan kokurikulum EKSM	206

4.5	Tindakan penyelidik terhadap item-item yang tidak mendapat persetujuan pakar	208
4.6	Kategori penubuhan, tempoh penubuhan dan pencapaian tertinggi kokurikulum EKSM	211
4.7	Maklumat responden mengikut negeri	212
4.8	Analisis kesahan konvergen	215
4.9	Nilai <i>cross-loading</i> konstruk-konstruk	216
4.10	<i>Discriminant validity matrix Fornell and Lacker Criterion</i>	216
4.11	<i>Heterotrait-Monotrait (HTMT)</i>	216
4.12	Respons bagi item-item dalam Kefahaman Guru Pembimbing terhadap tujuan Polisi kokurikulum EKSM	219
4.13	Kefahaman polisi kokurikulum EKSM dalam kalangan guru pembimbing	223
4.14	Respons bagi item-item hubungan interpersonal dalam sokongan iklim sekolah	226
4.15	Respons bagi item-item persekitaran sekolah dalam konstruk sokongan iklim sekolah	228
4.16	Sokongan iklim sekolah terhadap pelaksanaan kokurikulum EKSM	230
4.17	Respons bagi item-item pengetahuan bagi konstruk kompetensi	232
4.18	Respons bagi item-item kemahiran bagi konstruk kompetensi	234
4.19	Respons bagi item-item sikap bagi konstruk kompetensi	236
4.20	Kompetensi guru pembimbing melaksanakan kokurikulum EKSM	238
4.21	Respons bagi item-item bidang ensembel muzik bagi konstruk penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik	240
4.22	Respons bagi item-item bidang notasi muzik bagi konstruk penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik	242
4.23	Penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik dalam kalangan murid EKSM	243

4.24	<i>Collinearity assessment - Inner VIF values</i>	244
4.25	Signifikan dan kerelevanan struktural bagi hubungan dalam model (<i>path coefficient</i>)	246
4.26	Laporan <i>bootstrapping</i> model pelaksanaan kokurikulum EKSM	247
4.27	<i>Predictive power</i> model pelaksanaan kokurikulum EKSM	248
4.28	Analisis <i>mediator</i> model pelaksanaan kokurikulum EKSM	249
4.29	Perbezaan PLS-SEM asas dan WPLS bagi model pengukuran reflektif	256
4.30	Perbezaan PLS-SEM asas dan WPLS bagi model pengukuran struktural.	256

SENARAI RAJAH

No. Rajah	Muka Surat
1.1 Model ADEPT oleh Rütten, Gelius dan Abu-Omar (2011)	25
1.2 Model Kompetensi <i>Iceberg</i> oleh Hay Mcber (1996)	25
1.3 Model sokongan iklim dan kokurikulum oleh Martinez et al., (2016)	26
1.4 Konseptual kajian	30
1.5 Kerangka Kajian	31
2.1 Teori Persepsi. Sumber: Robbins, 2001 oleh Bergh dan Theron, 2003	87
2.2 Elemen-elemen dalam DSKP Pendidikan Muzik sekolah menengah aliran perdana	127
2.3 Kerangka kajian yang dibangunkan oleh Siagian et al., (2021) berdasarkan asas model ADEPT	143
2.4 Model <i>Iceberg</i> Kompetensi Hay McBer (1996) sumber: Vazirani (2010)	149
3.1 Domain-domain kajian	158
3.2 Kerangka konseptual kajian	161
3.3 Tahap-tahap Analisis Data	185
3.4 Model asas <i>mediator</i> adaptasi daripada Zhao et al., (2010)	198
3.5 Model penentu jenis <i>mediator</i> adaptasi daripada Zhao et al., (2010)	198
4.1 Kerangka konseptual asal (nilai β dan nilai p)	251
4.2 Hubungan model pelaksanaan kokurikulum EKSM yang diterima	251
4.3 Faktor penentu polisi pelaksanaan kokurikulum EKSM adaptasi model ADEPT	258

SENARAI SINGKATAN

ADEPT	<i>Analysis of Determinants of Policy Impact</i>
AVE	<i>Average variance extracted</i>
BSKK-KPM	Bahagian Sukan, Kokurikulum dan Kesenian, Kementerian Pendidikan Malaysia
CA	<i>Cronbach's Alpha</i>
CCA	<i>Confirmatory Composite Analysis</i>
CFA	<i>Confirmatory Factor Analysis</i>
CMB	<i>Common method bias</i>
CR	<i>Construct realibility</i>
CVI	<i>Content Validation Index</i>
DSKP	Dokumen Standard Kurikulum dan Pentaksiran
EFA	<i>Exploratory factor analysis</i>
EKSM	Ensembel Kombo Sekolah Menengah
ERAS 2.0	Aplikasi permohonan menjalankan kajian - Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar Pendidikan, Kementerian Pendidikan Malaysia
f^2	<i>Effect size to R^2</i>
HTMT	<i>Heterotrait-monotrait</i>
IBM-SPSS	<i>IBM Statiscal Package for Social Sciences</i>
ICR	<i>Inter-coder</i>
IPTA	Institusi Pengajian Tinggi Awam
JERI	Jasmani, emosi, rohani dan intelek
JKKN	Jabatan Kemajuan, Kesenian dan Warisan Negeri
JPN	Jabatan Pendidikan Negeri

KMO	<i>Kaiser-Meyer-Olkin</i>
KPM	Kementerian Pendidikan Malaysia
KSSM	Kurikulum Standard Sekolah Menengah
<i>M</i>	<i>Min/ measure of central tendency</i>
MAE	<i>Mean absolute error</i>
mp	Mata pelajaran
<i>n</i>	Sampel
<i>N</i>	Populasi
P&P	Pengajaran dan pembelajaran
PAJSK-SM	Pentaksiran Aktiviti Jasmani, Sukan dan Kokurikulum Sekolah Menengah
PIBG	Persatuan Ibu Bapa dan Guru
PLS-SEM	<i>Partial Least Square - Structural Equation Modeling</i>
PP	<i>Predictive power</i>
PPD	Pejabat Pendidikan Daerah
q^2	<i>Effect size of q^2</i>
Q^2	<i>Predictive Relevance</i>
R^2	<i>Coefficient of determination</i>
RMSE	<i>Root mean squared error of predictors</i>
SBP	Sekolah Berasrama Penuh
SBT	Sekolah Berprestasi Tinggi
SD	Sisihan piawai/ <i>standard deviation</i>
SEM	<i>Structural Equation Modeling</i>
SMK	Sekolah Menengah Kebangsaan
SSeM	Sekolah Seni Malaysia

TS25	Transformasi Sekolah 2025
UA	Universiti Awam
VIF	<i>Variance inflator factor</i>
WPLS	<i>Weighted Partial Least Square</i>

SENARAI LAMPIRAN

- A. Borang analisis dokumen
- B. Soal selidik
- C. Surat Kelulusan Bersyarat untuk Menjalankan Kajian
- D. Surat Kelulusan Menjalankan Kajian (SBP & JPN)
- E. *Approval of Human Research Ethics Committee Sultan Idris Education University*
- F. Surat Permohonan kepada Pengetua Sekolah dan Responden
- G. Normaliti Data

BAB 1

PENGENALAN

Aktiviti kokurikulum merupakan elemen terpenting dalam sistem pendidikan. Ia merupakan pelengkap kepada kurikulum (Micheal dan Ambotang, 2020). Dalam erti kokurikulum sebagai pelengkap kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) melalui Dasar Utama (4) Pelaksanaan “Kegiatan Kokurikulum” telah menyatakan bahawa:

Kegiatan kokurikulum yang dilaksanakan di sekolah hendaklah merupakan apa-apa kegiatan yang dirancang lanjutan daripada proses pengajaran dan pembelajaran (P&P) dalam bilik darjah yang memberikan murid-murid peluang untuk menambah, mengukuh dan mengamalkan pengetahuan,

kemahiran dan nilai-nilai yang dipelajari di dalam bilik darjah {Peraturan 2 dalam Peraturan-Peraturan Pendidikan (Kurikulum Kebangsaan) 1997}.

Secara jelas seperti yang dinyatakan dalam dasar KPM, aktiviti kokurikulum yang dilaksanakan di sekolah seharusnya ialah aktiviti yang mempunyai kaitan dengan apa yang telah dipelajari oleh murid dalam kurikulum formal. Selain itu, aktiviti kokurikulum yang dilaksanakan perlulah mengandungi elemen pengetahuan, pengalaman dan kemahiran baru serta nilai-nilai murni yang membangunkan intelek, jasmani, emosi dan rohani dengan seimbang (Kementerian Pendidikan Malaysia, 1997). Melalui kokurikulum, aktiviti seperti persembahan muzik secara holistiknya mampu memberi pengetahuan, pengalaman dan kemahiran baharu kepada murid yang mana sedikit sebanyak ia mempunyai perbezaan dengan pembelajaran dalam ruang lingkup bilik darjah semata-mata.

Bermula pada tahun 2017, kurikulum formal bagi Pendidikan Muzik telah dinyatakan di dalam Dokumen Standard Kurikulum dan Pentaksiran (DSKP) Pendidikan Muzik Sekolah Menengah. DSKP ialah dokumen kurikulum yang diperbaharui melalui Kurikulum Standard Sekolah Menengah (KSSM) sebagai transformasi sistem pendidikan di Malaysia menggantikan Kurikulum Baru Sekolah Menengah (KBSM) yang telah dilaksanakan sejak tahun 1998 (Saipolbarin Ramli, Muhammad Taufiq Abdul Ghani, Nazri Atoh dan Taj Rijal Muhamad Romli, 2019).

Aktiviti kokurikulum sebagai lanjutan pembelajaran kurikulum formal berdasarkan saranan KPM melibatkan pemindahan pengetahuan, kemahiran dan nilai. Merujuk secara spesifik bagi mata pelajaran Pendidikan Muzik sekolah menengah,

bidang-bidang dalam DSKP yang relevan untuk dipindahkan dalam kokurikulum seperti Ensembel Kombo Sekolah Menengah (EKSM) yang menjadi fokus bagi kajian ini adalah seperti bidang ensembel alat muzik dan bidang notasi muzik. Bidang ensembel alat muzik melibatkan pembelajaran melalui aktiviti praktikal murid-murid bermain alat muzik. Manakala bagi bidang notasi muzik, selain memahami simbol-simbol dan terma muzik, murid-murid juga perlu memindahkan pengetahuan teori melalui literasi skor muzik dengan alat muzik (DSKP Pendidikan Muzik Tingkatan 1, 2015).

Rasional pelaksanaan aktiviti kokurikulum di sekolah adalah kerana ia merupakan medium untuk murid-murid memperoleh nilai-nilai dalam pendidikan yang tidak dapat dipindahkan melalui kurikulum di dalam bilik darjah semata-mata.

Kementerian Pendidikan Malaysia (2017) menekankan bahawa aktiviti kokurikulum adalah setara dengan kurikulum kerana merupakan penyumbang dan pelengkap dalam proses pembelajaran murid yang merangkumi aspek kognitif, afektif dan psikomotor.

Kokurikulum sebagai pelengkap kurikulum ialah konsep dalam pendidikan yang menyasarkan kemenjadian murid di tahap yang paling maksimum. Menurut Afnan Faiz Ridzuan Ahmad dan Jasni Sulong (2019), penglibatan murid dalam aktiviti kokurikulum adalah berlandaskan kepada aktiviti yang memberi faedah dan untuk kebaikan murid itu sendiri. Terdapat pelbagai kegiatan kokurikulum di sekolah pada masa kini yang berteraskan kepada badan beruniform, kelab dan persatuan serta sukan dan permainan.

Melalui transformasi kurikulum dalam sistem pendidikan sekolah di Malaysia seperti yang dinyatakan di dalam Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025, KPM telah memperkenalkan enam aspirasi yang diperlukan oleh setiap murid. Enam aspirasi tersebut ialah pengetahuan, kemahiran berfikir, kemahiran memimpin, kemahiran dwibahasa, etika dan kerohanian dan identiti nasional. Dalam konteks aspirasi pengetahuan bagi konteks pembelajaran muzik, KPM menggalakkan muzik diperkembangkan dalam kalangan murid supaya mereka tahu dan mahir dalam bidang tersebut (Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025).

Konsep bahawa kokurikulum ialah pelengkap kepada kurikulum tidak seharusnya diabaikan dalam sistem pendidikan di negara ini. Melalui pelaksanaan kurikulum dan kokurikulum secara seimbang dan efektif, murid-murid seharusnya akan dapat menguasai sesuatu ilmu itu secara teori dan praktikal. Namun ia bergantung kepada sejauh mana ia dilaksanakan secara bersungguh-sungguh di peringkat sekolah oleh kepimpinan pentadbir dan guru-guru (Micheal dan Ambotang, 2020).

Kefahaman warga pendidik tentang Pendidikan Muzik di sekolah daripada perspektif kokurikulum melengkapi kurikulum juga sangat penting untuk dihayati. Pelaksanaan aktiviti kokurikulum muzik seperti ensembel vokal atau ensembel instrumental adalah sangat relevan bagi memberi peluang kepada murid untuk mengaplikasikan pembelajaran teori di dalam kelas kepada aktiviti praktikal. Dalam konsep pendidikan, penguasaan kemahiran praktikal yang disokong oleh teori adalah penting sebagai persediaan untuk murid berdepan dengan alam pekerjaan (Yusmady Md Junus et al., 2019).

Galakan terhadap penglibatan murid dalam aktiviti kokurikulum dipandang serius oleh pihak Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM). Pihak KPM telah melaksanakan sistem pentaksiran murid yang standard dalam aktiviti kokurikulum di semua sekolah kerajaan di Malaysia. Kegiatan kokurikulum murid di sekolah ditaksir secara standard bermula tahun 2017 melalui Pentaksiran Aktiviti Jasmani, Sukan dan Kokurikulum Sekolah Menengah (PAJSK – SM). Objektif KPM menyediakan pentaksiran standard ini adalah:

Menyediakan satu kaedah pentaksiran aktiviti kokurikulum yang standard dan boleh diterima pakai oleh semua sekolah.

Membantu Bahagian Sekolah Berasrama Penuh, Majlis Amanah Rakyat (MARA) dalam membuat penilaian kemasukan murid-murid ke institusi tersebut.

Membantu Jabatan Pengurusan, Institusi Pengajian Tinggi, Kementerian Pengajian Tinggi dalam membuat penilaian kemasukan pelajar-pelajar ke Institusi Pengajian Tinggi Awam (IPTA)/Universiti Awam (UA).

Menggalak dan meningkatkan penglibatan yang menyeluruh dalam kalangan murid.

(Kementerian Pendidikan Malaysia, 2017)

Jadual 1.1 menunjukkan aspek pemarkahan penglibatan, penyertaan dan prestasi dalam pentaksiran kokurikulum sekolah di Malaysia.

Jadual 1.1.

Aspek aktiviti kokurikulum dan sukan. Diadaptasi dari Kementerian Pendidikan Malaysia, 2017

ASPEK (110 MARKAH)					
Penglibatan (50 markah)				Penyertaan (40 markah)	Prestasi (20 markah)
Jawatan	Peringkat	Komitmen	Khidmat Sumbangan	Kehadiran	Pencapaian
10	20	10	10	40	20

Namun, fungsi kokurikulum sebagai pelengkap kepada kurikulum Pendidikan Muzik itu sendiri berdepan dengan cabaran dan kegagalan jika tidak dilaksanakan dengan berkesan. Dalam mentadbir urus aktiviti kokurikulum berteraskan kepada Pendidikan Muzik di sekolah, objektif, perancangan dan hala tuju sesuatu kelab atau persatuan itu sangat penting dalam memastikan murid-murid itu sentiasa bermotivasi untuk menyertainya.

Dalam kokurikulum muzik umpamanya, adalah penting untuk guru memastikan murid-muridnya dapat melaksanakan aktiviti praktikal seperti nyanyian dan bermain instrumen muzik di alam persekolahan. Melalui penglibatan murid-murid dalam aktiviti kokurikulum muzik yang lebih bersifat praktikal, selain menanamkan minat serta mengembangkan bakat, pelbagai faedah akan diperoleh oleh mereka. Menurut Pitts (2017), murid-murid yang terlibat dalam aktiviti muzik akan berpeluang untuk meningkatkan disiplin, belajar mengurus masa, memberi ketenangan diri, belajar mengatasi dan menyelesaikan masalah, berkomunikasi dengan baik dan berkebolehan untuk bekerjasama dengan orang lain.

Lanjutan daripada perbincangan yang telah dinyatakan di awal penulisan ini, kokurikulum muzik yang aktif pula lazimnya disokong oleh aktiviti seperti penglibatan murid dalam persembahan atau penyertaan pertandingan muzik sama ada di peringkat sekolah, zon, daerah, negeri, kebangsaan dan antarabangsa. Melalui pertandingan muzik misalnya, murid-murid berpeluang mempelajari lagu atau repertoire, menggunakan bakat di peringkat yang lebih tinggi, belajar mengurus masa harian, belajar untuk mengatasi tekanan, membina tahap kepekaan dalam permainan muzik, membuat persembahan di pelbagai situasi dan persekitaran, dan pelbagai lagi. Menurut

Clevenger (2018), jurulatih muzik sangat mempercayai bahawa pertandingan muzik mempunyai “nilai dalam persaingan”.

Pertandingan adalah lebih daripada sekadar penyertaan dan memenangi hadiah; ia boleh memainkan peranan utama dalam mengungkap dan memupuk bakat semula jadi murid. Ia memberi murid satu platform untuk meluahkan kreativiti mereka; untuk kanak-kanak dan remaja, ini selalunya mempunyai kesan kepada perubahan kehidupan.

(Munchie Symphony Orchestra, 2019)

Ensembel kombo merupakan antara aktiviti kokurikulum muzik di sekolah menengah yang mempunyai program sokongan pertandingan di pelbagai peringkat. Kokurikulum ensembel kombo sekolah menengah (EKSM) mempunyai struktur program kokurikulum yang dipertandingkan di peringkat daerah hinggalah ke peringkat kebangsaan. Di peringkat daerah misalnya, pengurusan penganjuran kokurikulum EKSM dilaksanakan oleh Pejabat Pendidikan Daerah (PPD), peringkat negeri dianjurkan oleh Jabatan Pendidikan Negeri (JPN) dan seterusnya di peringkat kebangsaan penganjuran sepenuhnya oleh Bahagian Sukan, Kokurikulum dan Kesenian, Kementerian Pendidikan Malaysia (BSKK- KPM) dengan kerjasama Jabatan Pendidikan Negeri yang dilantik menjadi tuan rumah.

Pembelajaran ensembel seperti kombo di sekolah ialah alternatif kepada pembelajaran ensembel yang lebih besar seperti orkestra atau pancaragam. Tidak seperti negara luar seperti Amerika Syarikat, sekolah-sekolah yang menawarkan pembelajaran muzik di sekolah melaksanakan aktiviti ensembel dengan skala penglibatan murid yang besar kuantitinya disebabkan kemudahan peralatan muzik yang

disediakan (Pendergast dan Robinson, 2020). Di Malaysia, tidak semua sekolah mempunyai kemampuan untuk memiliki ensembel yang besar seperti orkestra dan pancaragam disebabkan oleh kelengkapan peralatan muzik. Namun, bidang-bidang atau cabang pembelajaran muzik yang ditekankan oleh guru muzik terhadap murid-muridnya tidak mempunyai perbezaan yang ketara antara ensembel sama ada bersaiz kecil atau besar. Haning (2021), Garrett (2009) dan Juchniewicz (2007) menyatakan bahawa guru muzik menekankan dan memberi fokus pengajaran yang berkaitan dengan bidang membuat persembahan, notasi (teori muzik) dan kemahiran membaca skor muzik.

Sejarah pelaksanaan penganjuran pertandingan kokurikulum EKSM di peringkat kebangsaan adalah seperti jadual 1.2.

Jadual 1.2

Penganjuran Pertandingan Kombo Sekolah Menengah Peringkat Kebangsaan

Tahun	Tuan rumah yang menganjurkan
2014	Kelantan
2015	Kedah
2016	Tiada penganjuran
2017	Tiada penganjuran
2018	Johor
2019	Melaka

Dalam format pertandingan kokurikulum EKSM sehingga tahun 2019, terdapat dua kategori penyertaan dalam pertandingan tersebut di peringkat kebangsaan. Kategori pertama ialah daripada sekolah arus perdana iaitu sekolah harian biasa atau sekolah berasrama penuh (SBP) dan kategori kedua ialah; Sekolah Seni Malaysia (SSeM).

Setiap wakil kokurikulum EKSM biasanya akan menampilkan 12 orang peserta yang terdiri daripada murid sekolah menengah tingkatan satu hingga lima.

Pertandingan Kombo Sekolah Menengah Peringkat Kebangsaan 2019 anjuran BSKK-KPM yang dijalankan di Auditorium Jabatan Kemajuan, Kesenian dan Warisan (JKKN) Melaka pada 18 – 19 September 2019 telah berjaya mengumpul 16 ensembel EKSM. 13 EKSM adalah dalam kategori sekolah arus perdana (14 negeri) dan dua EKSM SSeM iaitu SSeM Johor dan SSeM Sarawak.

Kejayaan penganjuran program kokurikulum muzik seperti EKSM di peringkat sekolah sehinggalah ke peringkat kebangsaan sudah tentunya ditunjangi oleh kerjasama daripada pelbagai pihak dalam sektor pendidikan sekolah. Namun begitu, pelaksanaan aktiviti kokurikulum seperti EKSM juga perlu berhadapan dengan pelbagai situasi cabaran di pelbagai peringkat. Kefahaman tentang konsep, sokongan dan kompetensi pelaksanaan kokurikulum EKSM itu sendiri tidak pernah dibincangkan secara ilmiah serta tiada data-data yang dapat menerangkan secara kukuh tentang hal tersebut.

Oleh yang demikian, kajian ini akan mengkaji berkaitan pelaksanaan program kokurikulum EKSM di peringkat atas ke bawah (*top-down*) bagi melihat fenomena di sebalik pelaksanaannya. Dalam kajian ini, pelaksanaan EKSM dilihat sebagai sebuah polisi kokurikulum KPM kerana melibatkan murid-murid sekolah menengah di seluruh negara. Oleh yang demikian, replikasi model teori *Analysis of Determinants of Policy Impact* (ADEPT) sebagai model utama dan disokong oleh model teori sokongan iklim sekolah terhadap aktiviti kokurikulum serta model teori kompetensi *Iceberg*

diadaptasikan bagi menghuraikan tentang pelaksanaan kokurikulum EKSM di Malaysia.

1.2 Latar Belakang Kajian

Kajian ini dijalankan bertujuan untuk merekodkan, menganalisis, menghurai dan memodelkan pelaksanaan kokurikulum EKSM secara menyeluruh di peringkat atasan hingga ke peringkat bawahan. Dokumen-dokumen berkaitan pelaksanaan EKSM dan guru pembimbing EKSM adalah merupakan sumber maklumat yang membantu menyediakan data-data bagi kajian ini.

Kejayaan program kokurikulum yang dihasratkan oleh KPM adalah bergantung kepada komitmen guru pembimbing dan persekitarannya. Prestasi sesuatu program kokurikulum itu juga diukur kejayaannya melalui perubahan tingkah laku dalam kalangan murid-murid yang disasarkan.

Kajian ini menggunakan pendekatan reka bentuk kajian kualitatif dan kuantitatif. Objektif kajian ini adalah berbentuk analisis statistik deskriptif dan model eksploratori. Kajian ini juga akan mengisi jurang perbincangan akademik berkaitan aktiviti kokurikulum muzik seperti kokurikulum EKSM dalam sistem pendidikan yang melibatkan kepentingan pengurusan, situasi dan persekitaran semasa, kesan keterlibatan, dan juga cadangan pengurusan kokurikulum yang sesuai.

Dalam pelaksanaan aktiviti pembelajaran sama ada kurikulum atau kokurikulum, kefahaman terhadap konsep yang ingin dicapai adalah penting bagi memastikan guru mampu mengimplementasikan perkara atau ilmu yang ingin dipindahkan. Kefahaman berterusan terhadap aktiviti kokurikulum di sekolah dalam kalangan guru juga adalah amat penting. Hamidah Yusof dan Rahman Ahmad (2012) menyatakan dalam kajian beliau bahawa “kepentingan pengurusan kokurikulum di sekolah wajar diketahui dan dilaksanakan oleh setiap guru yang terlibat secara langsung”.

Melalui sistem pendidikan, kurikulum dan kokurikulum perlu difahami dengan jelas bahawa perlu disampaikan kepada murid secara seimbang oleh guru. Okoro dan Amadioha (2018) menyatakan bahawa pembelajaran murid dalam sistem persekolahan sekolah bukan di dalam kelas semata-mata. Sebaliknya aktiviti pembelajaran yang berorientasikan nilai-nilai moral atau sikap diperoleh oleh murid dalam keseluruhan sistem dan persekitaran sekolah, seterusnya menyediakan murid kepada kehidupan yang berguna dalam masyarakat.

Aktiviti kokurikulum ditunjangi oleh kompetensi pelaksanaan oleh guru. Ini bagi memastikan murid-murid sentiasa konsisten menyertai aktiviti kokurikulum. Faktor keterlibatan murid dalam kokurikulum telah dibincangkan oleh Othman dan Jasni (2016) dalam satu kajian mereka terhadap penglibatan murid sekolah rendah. Mereka telah menyenaraikan tiga masalah iaitu:

- (i) infrastruktur yang “tidak berfungsi dengan sepenuhnya”;

- (ii) persepsi murid “yang dipengaruhi oleh rakan sebaya...” di mana murid berasa “kurang keyakinan untuk bergerak secara solo dalam menjalankan aktiviti...”, dan;
- (iii) faktor sendiri di mana murid merasa “kebosanan” kerana aktiviti yang tidak menarik, tidak mengikut kehendak murid dan tidak mencabar.

Penglibatan murid secara aktif dalam aktiviti kokurikulum di sekolah bukanlah sekadar medium untuk memenuhi waktu persekolahan atau memenuhi kehendak struktur pendidikan semata-mata. Moran (2017) melalui kajian sarjana beliau yang bertajuk “Impak Aktiviti Kokurikulum kepada Murid” menyatakan beberapa dapatan berkaitan kokurikulum iaitu:

- (i) berfungsi sebagai “mengurangkan stres” murid;
- (ii) “kekangan bajet dan kokurikulum melibatkan kos kewangan”;
- (iii) murid “kehilangan peluang yang boleh membantu pilihan masa depan mereka (murid), dan;
- (iv) peranan “kaunselor” dalam menentukan penglibatan kokurikulum murid di sekolah.

Di negara luar, kokurikulum dilihat sebagai pemangkin kepada rasa keberadaan murid dengan persekitaran mereka. Martinez et al., (2016) telah menjalankan kajian tentang penglibatan murid gred 9 – 12 (*high school*) dalam aktiviti kokurikulum di Amerika Syarikat. Kokurikulum dilihat mampu menghubungkan murid dengan komuniti sekolah seperti guru, jurulatih dan ibu bapa, menggabungkan arahan prososial, dan meningkatkan hubungan di kalangan pelajar dan dengan pihak berkepentingan di tahap sosial-ekologi yang berbeza.

1.3 Pernyataan Masalah

Dalam bahagian ini, penyelidik telah menjalankan tinjauan terhadap kajian-kajian yang lepas berkaitan pelaksanaan kokurikulum. Selain itu, penyelidik turut menjalankan pemerhatian awalan terhadap pelaksanaan kokurikulum EKSM di sebuah daerah di salah sebuah negeri di utara Malaysia dan Pertandingan Kombo Sekolah Menengah Peringkat Kebangsaan 2019 yang dijalankan di Auditorium Jabatan Kebudayaan, Kesenian dan Warisan (JKKN) Negeri Melaka. Beberapa pernyataan masalah berdasarkan tinjauan kajian yang lepas dan melalui pemerhatian awalan dikenal pasti adalah seperti berikut:

1.3.1 Polisi Pelaksanaan Kokurikulum EKSM

Kajian terhadap pelaksanaan polisi adalah penting bagi memastikan terjadinya kitaran yang positif dalam proses membina dan menambah baik sesuatu polisi. Kajian di dalam bidang polisi di antaranya bertujuan untuk mengenal pasti kelemahan dan kekuatan apabila sesuatu polisi itu dilaksanakan. Pooley (2016) menyatakan apabila masalah dikenal pasti dalam kitaran polisi namun tiada sebarang langkah pencegahan diambil, usaha menyemak semula polisi (*revise*) tetap akan memberi hasil kegagalan yang sama.

Di Malaysia, setiap sekolah menengah menawarkan pelbagai aktiviti kokurikulum. Persatuan atau kelab yang ditubuhkan adalah berpandukan kepada dasar pihak KPM agar murid wajib melibatkan diri di dalam pasukan beruniform, kelab atau persatuan serta sukan dan permainan. Kajian-kajian bidang kokurikulum di Malaysia

lazimnya melaporkan aktiviti kokurikulum secara keseluruhan. Namun, kajian dengan fokus terhadap sesebuah kelab atau persatuan yang spesifik adalah jarang dilaksanakan. Ashbourne dan Anders (2005) dalam kajian beliau mencadangkan bagi memperkasakan sesebuah polisi kokurikulum antara pihak kerajaan dengan pihak pelaksana, perbincangan terhadap satu aktiviti kokurikulum secara spesifik perlu dilaksanakan kerana ia adalah lebih efektif. Polisi perlu menghapuskan halangan-halangan sistematik dalam aktiviti kokurikulum yang disertai oleh murid-murid di sekolah seterusnya status ekuiti dalam pelaksanaan kokurikulum itu dapat dicapai (Ashbourne dan Anders, 2005).

BSKK-KPM ialah organisasi utama yang membina polisi kokurikulum EKSM di Malaysia. Melalui pelaksanaan EKSM yang ideal, murid-murid sepatutnya berpeluang memperoleh markah pencapaian EKSM paling minimum di peringkat daerah sehinggalah markah yang maksimum iaitu peringkat kebangsaan. Walau bagaimanapun, kegagalan manfaat polisi yang dibina untuk murid adalah disebabkan oleh faktor pelaksanaan di peringkat bawahan. Pelaksanaan sesuatu polisi dalam pendidikan itu tidak akan berjaya disebabkan beberapa faktor sebagaimana telah dinyatakan oleh Hudson, Hunter dan Peckham (2019) iaitu:

1. Ketiadaan fokus terhadap kepentingan utama.
2. Kurangnya kebolehan menganggarkan peruntukan mencukupi.
3. Kegagalan membina data berkualiti dan metrik untuk mengukur perkara yang sepatutnya.
4. Tidak menetapkan sasaran yang realistik dan boleh dicapai.
5. Ketiadaan sistem penyampaian yang jelas dan penglibatan pemegang taruh.
6. Ketiadaan konstruksi strategi komunikasi yang efektif.

Hal ini dinyatakan oleh Hussein Hj Ahmad (2017) bahawa pentingnya kejayaan pelaksanaan terhadap sesuatu polisi itu adalah bergantung kepada jaringan (*linkages*) dalam rantai pelaksanaan yang melibatkan peringkat pentadbiran terutamanya di peringkat pentadbiran tempatan. Masalah kejayaan pentadbiran dikenal pasti sebagai antara cabaran bagi keefektifan pelaksanaan bagi sesuatu polisi sebagaimana yang dinyatakan oleh Abasilim et al., (2018).

1.3.2 Pelaksanaan EKSM oleh Guru Pembimbing

Di peringkat sekolah, kejayaan kokurikulum EKSM adalah ditunjangi oleh tindakan dan pelaksanaan guru pembimbing itu sendiri. Guru pembimbing perlu bertindak atau memberi respons terhadap polisi-polisi kurikulum dan kokurikulum yang diterima.

1.3.2.1 Kefahaman Guru Pembimbing Melaksanakan Kokurikulum EKSM

Dalam melaksanakan kokurikulum seperti EKSM, kefahaman guru terhadap polisi yang ditetapkan oleh KPM adalah penting. Guru berperanan merancang aktiviti-aktiviti EKSM agar ia dilaksanakan mengikut kriteria- kriteria yang telah ditetapkan seterusnya membantu meningkatkan pencapaian murid. Hal ini telah dibincangkan oleh Hamidah Yusof dan Rahman Ahmad (2012) yang menyatakan bahawa guru ialah faktor penentu terhadap kejayaan atau kegagalan bagi sesuatu program kokurikulum di sekolah.

1.3.2.2 Sokongan Iklim Sekolah terhadap Pelaksanaan Kokurikulum EKSM

Masalah dan cabaran penglibatan pelajar dalam kokurikulum di peringkat sekolah juga ada kalanya mempunyai perkaitan dengan sokongan iklim sekolah. Pelaksanaan kokurikulum di sekolah menengah ditadbir oleh pengetua sebagai ketua yang bertanggungjawab untuk membuat sesuatu keputusan. Walau pun mempunyai autoriti, sebarang keputusan pengetua sekolah adalah berdasarkan kepada pekeliling dan peraturan yang ditetapkan oleh KPM (Kalaichelvi Bhaskaran dan Aida Hanim A. Hamid, 2020). Dalam pelaksanaan kokurikulum di sekolah, jelas dinyatakan bahawa menurut “Peraturan 4 dalam Peraturan-peraturan Pendidikan (Persatuan Sekolah) 1998 seperti yang dimaktubkan dalam Warta Kerajaan P.U (A) 196 bertarikh 21 Mei 1998” yang memberi penegasan bahawa pengetua hendaklah menubuhkan persatuan sekolah dari kategori sama ada mata pelajaran yang diajar di sekolah, hobi dan rekreasi, sukan dan permainan, badan uniform atau apa-apa persatuan yang diluluskan oleh pendaftar (Che Mas Saud dan Zainal Abidin Saad, 2020).

Mohd Jaflus Bahari (2005) telah menjalankan kajian yang membincangkan berkaitan isu cabaran pelaksanaan kokurikulum dengan masyarakat, ibu bapa dan guru-guru. Selepas 20 tahun isu ini dilihat masih timbul dalam konteks pelaksanaan kokurikulum di sekolah. Adakah Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013 - 2025 yang menekankan pembangunan murid secara holistik melalui aktiviti kokurikulum selari dengan kurikulum itu tidak tercapai hasratnya? Jika dasar yang ditetapkan tidak tercapai kerana halangan-halangan dari luar (ibu bapa, penjaga dan masyarakat) sehinggalah ke dalam sekolah (pentadbir, guru di sekolah, kakitangan dan rakan sekerja), adakah sistem pendidikan akan melahirkan murid yang kontra dengan apa

yang diharapkan? Bagaimanakah pula kepekaan kita terhadap isu psikologi murid kokurikulum EKSM yang berhadapan dengan halangan dan cabaran di sekolah?

1.3.2.3 Kompetensi Guru Pembimbing Kokurikulum EKSM

Tugas guru muzik di sekolah ialah menyampaikan ilmu dalam Pendidikan Muzik itu secara menyeluruh. Pengajaran muzik yang hanya menekankan pengetahuan asas semata-mata kepada murid pada masa kini mungkin sudah tidak mencukupi dan relevan dengan kehendak pendidikan semasa. Menurut Davidova (2018), pembelajaran Pendidikan Muzik di abad ke-21 tidak seharusnya hanya berbentuk informasi seperti pembelajaran teori dan sejarah muzik sahaja. Pendidikan Muzik seharusnya adalah didasari dengan tugas asas untuk mempromosi kepada murid tentang sikap peribadi murid yang harus dikongsi kepada global, diri sendiri dan orang lain serta memberi peluang kepada murid untuk mempelajari muzik sebagai salah satu bentuk komunikasi. Mempelajari muzik perlu menitikberatkan sasaran emosi dan meningkatkan pengalaman hidup melalui pembelajaran muzik di dalam kelas dan aktiviti muzik di luar bilik darjah (Davidova, 2018).

Terdahulu, Swanwick (2008;1999) telah menyenaraikan tiga tugas guru muzik untuk memupuk budaya muzik dalam kalangan murid iaitu:

- i. menjaga muzik sebagai bentuk wacana manusia yang penting
- ii. mengiktiraf sumbangan wacana muzikal yang dibawa oleh murid dengan mengambil konsep kebebasan murid
- iii. mempromosi kefasihan muzik dalam kalangan murid

Guru pembimbing kokurikulum EKSM seharusnya mempunyai kemahiran-kemahiran yang melibatkan perancangan, latihan dan pengurusan dalam pelaksanaan kokurikulum tersebut. Pengetahuan terhadap pelaksanaan aktiviti ensembel muzik adalah penting bagi memastikan kejayaan sesuatu kokurikulum EKSM. Menurut Michael dan Ambotang (2019), kompetensi guru pembimbing mengurus aktiviti kokurikulum mempengaruhi keberkesanan pengurusan aktiviti tersebut.

Mengendalikan aktiviti kokurikulum EKSM muzik umpamanya memerlukan penguasaan kemahiran muzikal asas dalam kalangan guru pembimbing. Menurut Julia, Supriyadi dan Iswara (2020), dalam penyampaian aktiviti latihan muzik guru perlu mempunyai kompetensi untuk memberi demonstrasi muzik secara praktikal dan secara teori kepada murid.

1.3.3 Impak Kokurikulum EKSM

Jette dan Mohd Izham Mohd Hamzah (2020) menyatakan bahawa aspek akademik, kokurikulum dan sahsiah ialah kesudahan (output) bagi kemenjadian murid yang melalui sistem persekolahan di Malaysia. Melalui Pelan Pembangunan Pendidikan 2013-2025, kemenjadian murid dinyatakan sebagai “Aspirasi Murid” (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2013).

Melaksanakan kokurikulum bagi melengkapi kurikulum Pendidikan Muzik di sekolah perlu selari dengan apa yang telah ditetapkan untuk dikuasai oleh murid dalam bilik darjah. Pendidikan Muzik melalui Dokumen Standard Kurikulum dan Pentaksiran

(DSKP) telah menggariskan agar murid dapat mempelajari dan menguasai bidang ensembel alat muzik, bidang ensembel nyanyian, bidang membaca dan menulis notasi muzik, bidang penghasilan muzik dan bidang apresiasi muzik. Sejauh mana aktiviti kokurikulum EKSM selari dengan kehendak kurikulum DSKP Pendidikan Muzik tidak pernah dilaporkan dan dibincangkan secara akademik. Oleh yang demikian, kajian ini akan turut memberi fokus terhadap sumbangan kokurikulum EKSM terhadap kurikulum melalui medium DSKP Pendidikan Muzik Sekolah Menengah di Malaysia.

1.3.4 Kekurangan Perbincangan Akademik dan Kajian yang Membincangkan Berkaitan Kokurikulum EKSM

Masih tidak terdapat perekodan dan perbincangan kajian akademik yang dijalankan berkaitan pelaksanaan kokurikulum EKSM di Malaysia. Kajian ini akan menyelidik fenomena pelaksanaan kokurikulum EKSM dengan tujuan untuk memahami, menganalisis, mendokumentasikan dan menguji model cadangan untuk dijadikan rujukan dan panduan bagi kajian-kajian lain khususnya dalam aktiviti kokurikulum muzik sekolah menengah di Malaysia. Menurut Haning (2021), penulisan berkaitan falsafah tentang fungsi dan pengaruh aktiviti persembahan adalah meluas, namun kajian empirikal yang menjelaskan isu fungsi dan pengaruh tersebut masih lagi sedikit bilangannya. Walaupun guru muzik mempunyai kelaziman dan sudah biasa dengan kemampuan dan cabaran mengendalikan aktiviti berkonsep persembahan murid-murid, namun kekurangan literatur akan menyebabkan hal ini tidak dapat dibincangkan secara profesional dan menutup ruang serta peluang untuk kajian-kajian dengan topik berkaitan (Haning, 2021).

Kajian berkaitan impak pembelajaran muzik terutamanya aktiviti ensembel instrumental sering dikaitkan dengan pencapaian akademik bagi mata pelajaran dan bidang psikologi yang lain. Di antaranya ialah kajian longitudinal ($n = 31,170$) oleh Shaw (2021) yang mendapati bahawa murid (Amerika Syarikat) yang konsisten menyertai aktiviti ensembel muzik menunjukkan skor peperiksaan yang baik dalam kemahiran membaca, matematik dan mempunyai motivasi belajar yang tinggi. Allegrado dan Winsler (2020) pula dalam kajian longitudinal terhadap $n = 29,451$ sampel murid di Florida, Miami, Amerika Syarikat mendapati murid yang terlibat dalam kelas muzik (pancaragam, koir, gitar dan orkestra) mempunyai skor matematik dan kemahiran membaca yang tinggi. Terdapat juga kajian yang melihat pencapaian akademik antara dua kumpulan berbeza iaitu kumpulan yang terlibat dengan pembelajaran muzik dengan kumpulan yang tidak (Norgaard, Stambaugh dan McCranie 2019; Hallam, 2010).

Menurut Ishiguro, Ishihara dan Morita (2021), kajian impak kokurikulum dikaitkan dengan mata pelajaran umum yang lain. Namun, Ishiguro et al., telah mengemukakan kajian dengan pendekatan yang berbeza dengan memodelkan (CB-SEM) pencapaian pembelajaran muzik sebagai *mediator* antara penglibatan kokurikulum murid dengan pencapaian mata pelajaran umum yang lain. Kajian longitudinal yang dijalankan terhadap $n = 300$ orang murid grad 7 dan 9 di 20 buah sekolah di Hokaido, Jepun oleh Ishiguro et al., mendapati bahawa bagi kesan langsung, penglibatan kokurikulum muzik adalah signifikan dengan pencapaian pembelajaran muzik ($p = 0.01$). Bagi kesan tidak langsung, peningkatan penglibatan dalam aktiviti kokurikulum muzik dan peningkatan pencapaian pembelajaran muzik mempengaruhi prestasi akademik mata pelajaran umum yang lain ($p = 0.00$). Namun, kesan ini hanya

dapat dilihat pada murid-murid di gred 9 sahaja. Oleh yang demikian, penemuan baharu ini menunjukkan bahawa prestasi akademik dalam kalangan murid yang aktif dalam kegiatan kokurikulum muzik dipengaruhi oleh hasil (*outcome*) pembelajaran muzik.

Perdebatan aktiviti muzik yang disertai oleh murid dengan impak pencapaian akademik adalah disebabkan oleh persepsi umum yang berpendapat bahawa aktiviti muzik menyebabkan prestasi akademik murid terganggu. Terdapat juga kajian yang bertujuan untuk mempromosi penglibatan aktiviti muzik dalam kalangan kanak-kanak kepada masyarakat. Oleh yang demikian, kajian ini dilaksanakan bagi melihat secara langsung daripada perspektif yang berbeza tentang hubungan aktiviti muzik yang disertai oleh murid dengan pencapaian mata pelajaran Pendidikan Muzik mereka. Pelaksanaan kajian ini diharap dapat menyediakan data yang dapat dijadikan rujukan bagi perbincangan akademik yang lebih luas berkaitan bidang Pendidikan Muzik sekolah menengah di Malaysia.

1.4 Objektif Kajian

Objektif bagi kajian ini adalah seperti berikut:

1. Menghuraikan faktor penentu bagi polisi pelaksanaan EKSM oleh BSKK-KPM dan JPN merangkumi tujuan, tanggungjawab, sumber dan peluang.

2. Mengenal pasti pelaksanaan kokurikulum EKSM dalam kalangan guru pembimbing melibatkan persepsi kefahaman guru pembimbing, sokongan iklim sekolah dan kompetensi guru pembimbing.
3. Mengenal pasti penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid yang menyertai kokurikulum EKSM daripada perspektif guru pembimbing.
4. Mengenal pasti kesan positif antara faktor-faktor dengan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM dan *mediator* dalam model pelaksanaan kokurikulum EKSM menggunakan PLS-SEM.

1.5 Soalan Kajian

Soalan-soalan kajian bagi penyelidikan ini adalah seperti berikut:

1. Apakah faktor penentu bagi polisi pelaksanaan EKSM oleh BSKK-KPM dan JPN?
 - 1.1. Tujuan pelaksanaan EKSM.
 - 1.2. Tanggungjawab pelaksanaan EKSM.
 - 1.3. Sumber pelaksanaan EKSM.
 - 1.4. Peluang-peluang pelaksanaan EKSM.
2. Apakah persepsi tentang pelaksanaan kokurikulum EKSM dalam kalangan guru pembimbing?

- 2.1. Apakah persepsi guru pembimbing tentang kefahaman polisi dalam melaksanakan kokurikulum EKSM?
- 2.2. Apakah persepsi guru pembimbing tentang sokongan iklim sekolah dalam melaksanakan kokurikulum EKSM?
- 2.3. Apakah persepsi guru pembimbing tentang kompetensi dalam melaksanakan kokurikulum EKSM?
3. Apakah persepsi guru pembimbing tentang penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik dalam kalangan murid yang menyertai kokurikulum EKSM?
4. Adakah terdapat kesan positif dalam model pelaksanaan kokurikulum EKSM?
 - 4.1 Adakah terdapat kesan positif antara kefahaman guru pembimbing dengan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM?
 - 4.2 Adakah terdapat kesan positif antara sokongan iklim sekolah dengan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM?
 - 4.3 Adakah terdapat kesan positif antara kompetensi guru pembimbing dengan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM?
 - 4.4 Adakah kompetensi guru pembimbing berfungsi sebagai *mediator* antara kefahaman guru pembimbing dengan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM?
 - 4.5 Adakah kompetensi guru pembimbing berfungsi sebagai *mediator* antara sokongan iklim sekolah dengan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM?

1.6 Hipotesis

Hipotesis berdasarkan soalan dalam kajian ini adalah seperti ditunjukkan pada jadual

1.5. Hipotesis kajian adalah seperti berikut:

Jadual 1.3

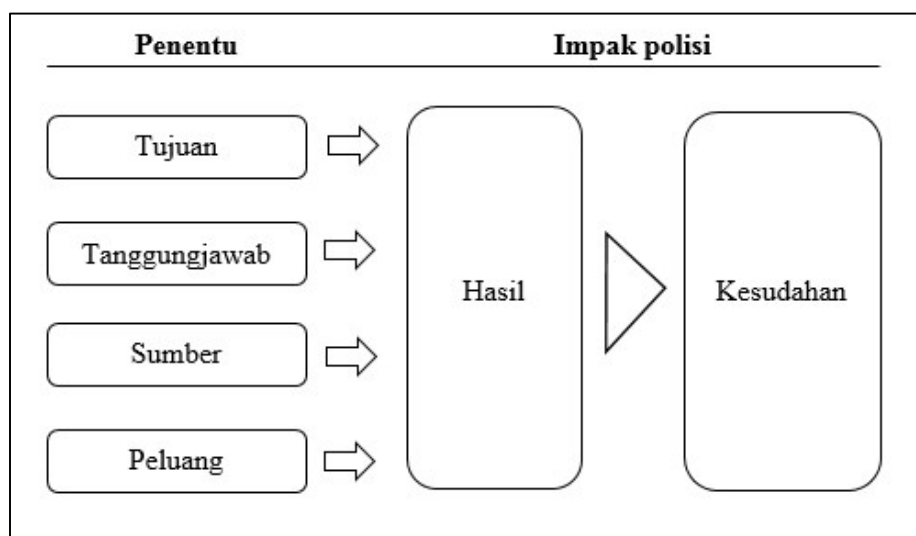
Hipotesis kajian dan soalan kajian

Hipotesis kajian	
<i>H1a:</i>	Kefahaman guru pembimbing mempunyai kesan positif langsung terhadap penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM.
<i>H2a:</i>	Sokongan iklim sekolah mempunyai kesan positif langsung terhadap penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM.
<i>H3a:</i>	Kompetensi guru pembimbing mempunyai kesan positif langsung terhadap penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid.
<i>H4a:</i>	Kompetensi guru pembimbing adalah <i>mediator</i> antara kefahaman guru pembimbing dengan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid dalam pelaksanaan kokurikulum EKSM.
<i>H5a:</i>	Kompetensi guru pembimbing adalah <i>mediator</i> antara sokongan iklim sekolah dengan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid dalam pelaksanaan kokurikulum EKSM.

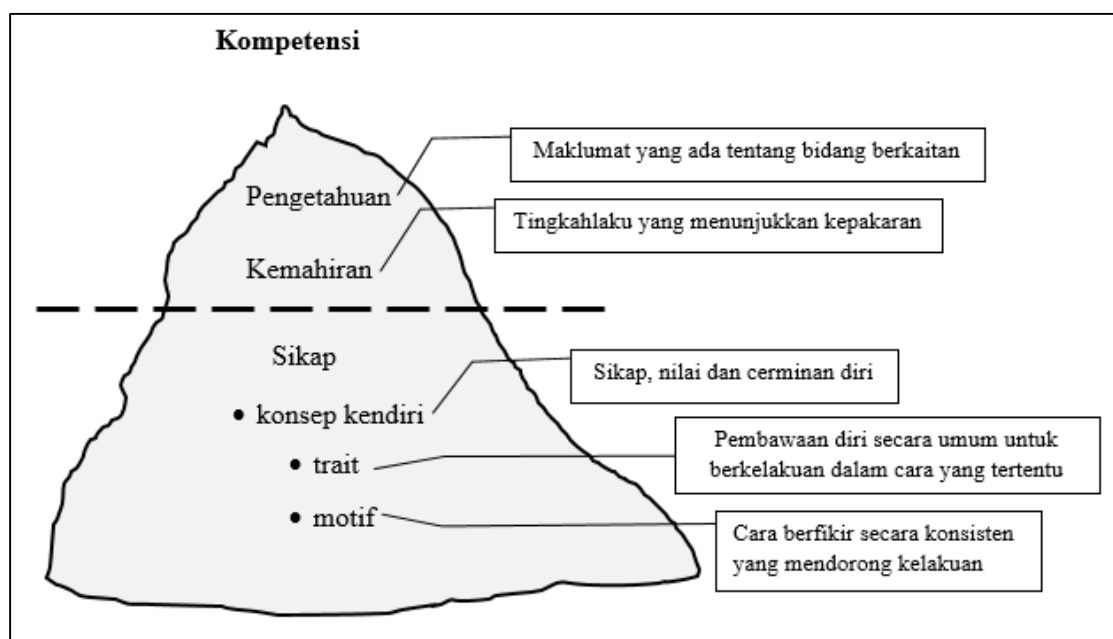
1.7 Kerangka Teoritikal

Kajian ini mengadaptasi model ADEPT (*analysis of determinants of policy impact*) yang diperkenalkan oleh Rütten, Gelius dan Abu-Omar (2011) (Rajah 1.1) dan disokong oleh model Kompetensi *Iceberg* oleh Hay Mcber (1996) (Rajah 1.2) dan

model sokongan iklim sekolah terhadap pelaksanaan kokurikulum oleh Martinez et al., (2016) (Rajah 1.3).

Rajah 1.1. Model ADEPT oleh Rütten, Gelius dan Abu-Omar (2011)

Rajah 1.2. Model Kompetensi Iceberg oleh Hay Mcber (1996)

Rajah 1.3. Model sokongan iklim dan kokurikulum oleh Martinez et al., (2016)

Model ADEPT diguna pakai dalam bidang kajian polisi kesihatan. Model ADEPT telah digunakan dalam beberapa kajian empirikal seperti Projek MAREPS (*Methodology for the Analysis of the Rationality and Effectiveness of Prevention Health Promotion Strategies*) antara tahun 1996 hingga 2000, Projek EUNAPA (*European Network for Action on Ageing and Physical Activity*) dan Projek PASEO (*Building Policy Capacities for Health Promotion through Sedentary Older People*) (Rutten et al., 2000a). Walau bagaimana pun, kajian ini mengaplikasikan model ini dalam kajian bidang pendidikan. Menurut rumusan Rütten, Gelius dan Abu-Omar (2011):

Ia (ADEPT) bersifat operasional, membenarkan kita untuk mengukur penentu dan menguji model secara keseluruhan. Kelebihan lain model ini ialah keboleh gunaan. Penetapan had untuk cuma menggunakan empat penentu memastikan model ini mudah digunakan dan boleh diaplikasi bukan sahaja saintis tetapi juga oleh pengamal-pengamal penyelidikan. Empat penentu dianggap boleh beroperasi di bawah bidang-bidang yang luas seperti politik dan persekitaran sosial.

(Rütten, Gelius dan Abu-Omar, 2011)

Teori ADEPT menekankan kepentingan kemahuan organisasi (contoh: parti, kementerian, pihak berkuasa, NGO) berbanding pembina polisi semata-mata. Model polisi ini dilihat bersesuaian diguna pakai dalam kajian ini dalam melihat sejauh mana EKSM memenuhi aspirasi pendidikan di bawah Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025.

ADEPT terbahagi kepada dua fasa iaitu “penentu” dan “impak polisi”. Fasa penentu ialah tujuan, tanggungjawab, sumber dan peluang. Menurut Rütten, Gelius dan Abu-Omar (2011), keempat-empat penentu ini adalah pemboleh ubah tidak bersandar dalam Model ADEPT.

Tujuan ialah terma yang diguna pakai dalam ADEPT berbanding kemahuan. Tanggungjawab melibatkan pihak pembina polisi dan susunan institusi dalam sistem dan komuniti yang terlibat dalam sistem. Sumber dalam ADEPT pula ialah kebolehan individu yang membina polisi, juga dibolehkan bagi kapasiti dalam organisasi seperti pegawai dan kewangan. Manakala peluang dalam teori ADEPT adalah sama ada:

- (i) peluang organisasi iaitu polisi yang dibina secara dalaman, atau;
- (ii) peluang politik iaitu polisi yang dibina berdasarkan faktor politik luaran, atau;
- (iii) peluang awam (*public*) iaitu polisi yang dibina berdasarkan faktor persekitaran kesedaran awam.

Fasa impak polisi ialah hasil (*output*) dan kesudahan (*outcome*). Hasil merangkumi tindakan yang diambil bagi melaksanakan polisi yang ditetapkan. Kajian ini akan menganalisis kumpulan guru pembimbing yang mengambil tindakan melalui pelaksanaan kokurikulum EKSM di sekolah masing-masing. Manakala kesudahan ialah kesan di peringkat populasi yang disasarkan. Oleh yang demikian, kajian ini akan melihat kesan pelaksanaan kokurikulum EKSM terhadap penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik dalam kalangan murid-murid yang terlibat di sekolah.

Di dalam membincangkan kokurikulum seperti EKSM, guru pembimbing ialah individu yang berperanan menentukan kejayaan sesuatu pelaksanaan kokurikulum EKSM itu di sekolah. Kajian ini menghuraikan tentang aspek-aspek yang dihadapi oleh guru dalam melaksanakan kokurikulum EKSM iaitu kefahaman guru pembimbing tentang pelaksanaan kokurikulum EKSM, sokongan dan cabaran yang dihadapi serta kompetensi melaksanakan kokurikulum EKSM.

Bagi melihat kompetensi guru pembimbing melaksanakan kokurikulum EKSM, penyelidik mengaplikasikan teori kompetensi (Hay Mcber, 1996) seperti dicadangkan oleh Norhidayati Hassan dan Muhammad Hussin (2018) dalam kajian mereka berkaitan kompetensi guru pembimbing kokurikulum. Kompetensi menurut Norhidayati Hassan dan Muhammad Hussin (2018) mempunyai elemen yang merangkumi pengetahuan, kemahiran dan kualiti peribadi atau sikap. Kompetensi ialah:

- (i) ciri-ciri sifat
- (ii) kemahiran
- (iii) pengetahuan yang mempengaruhi kerja yang cekap dan unggul

Manakala bagi sokongan iklim sekolah dan kokurikulum, Martinez et al., (2016) menggariskan bahawa terdapat tiga elemen iaitu keselamatan, hubungan interpersonal dan persekitaran sekolah.

Kajian ini terbahagi kepada dua bahagian utama iaitu laporan inventori dan laporan hasil ujian statistik. Laporan inventori adalah faktor penentu kokurikulum EKSM yang melibatkan:

- (i) tujuan
- (ii) tanggungjawab
- (iii) sumber
- (iv) peluang
- (v) kesan dalam pelaksanaan EKSM.

Sumber maklumat bagi bahagian ini ialah dokumen-dokumen berkaitan pelaksanaan EKSM yang diperolehi daripada BSKK-KPM. Melalui Model ADEPT, tujuan, tanggungjawab, sumber dan peluang adalah “penentu” polisi (Rajah 1.1).

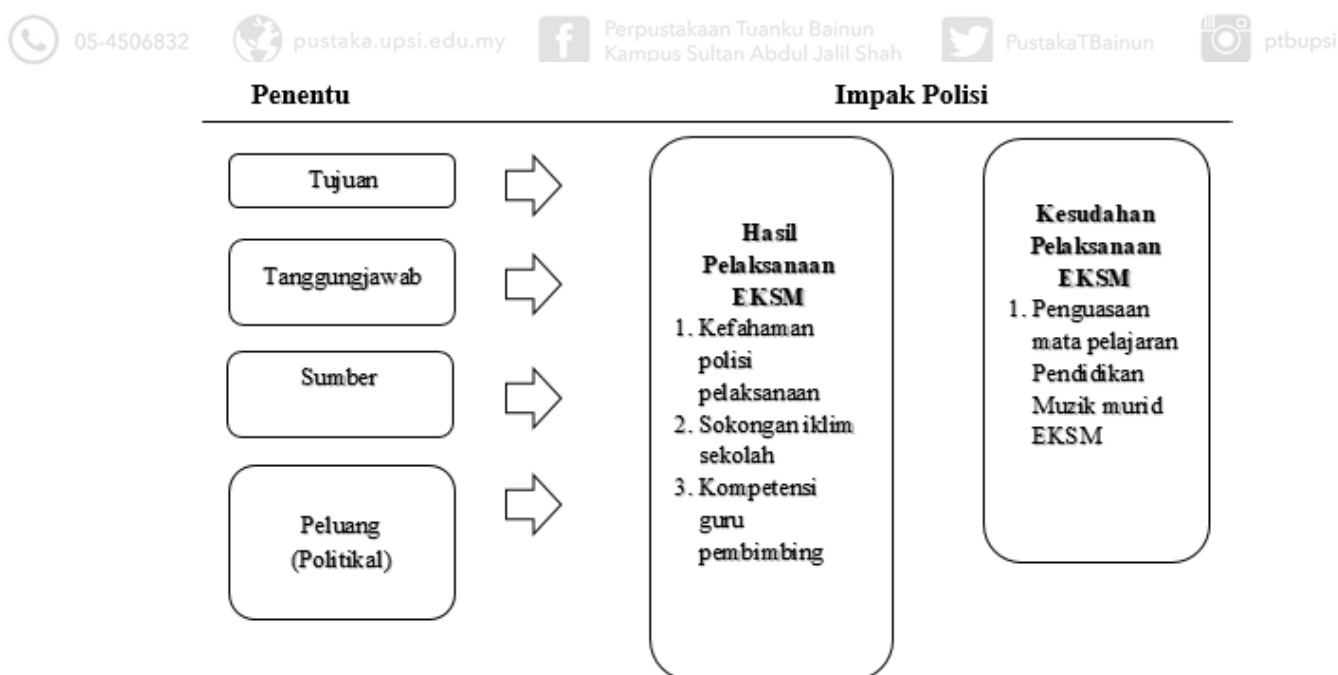
Bagi fasa “impak polisi” – “hasil”, pelaksanaan guru pembimbing melibatkan laporan deskriptif ujian statistik melibatkan faktor-faktor iaitu:

- (i) kefahaman guru pembimbing tentang sokongan iklim sekolah
- (ii) perspektif guru pembimbing terhadap sokongan iklim sekolah dalam pelaksanaan kokurikulum EKSM
- (iii) kompetensi guru pembimbing melaksanakan kokurikulum EKSM

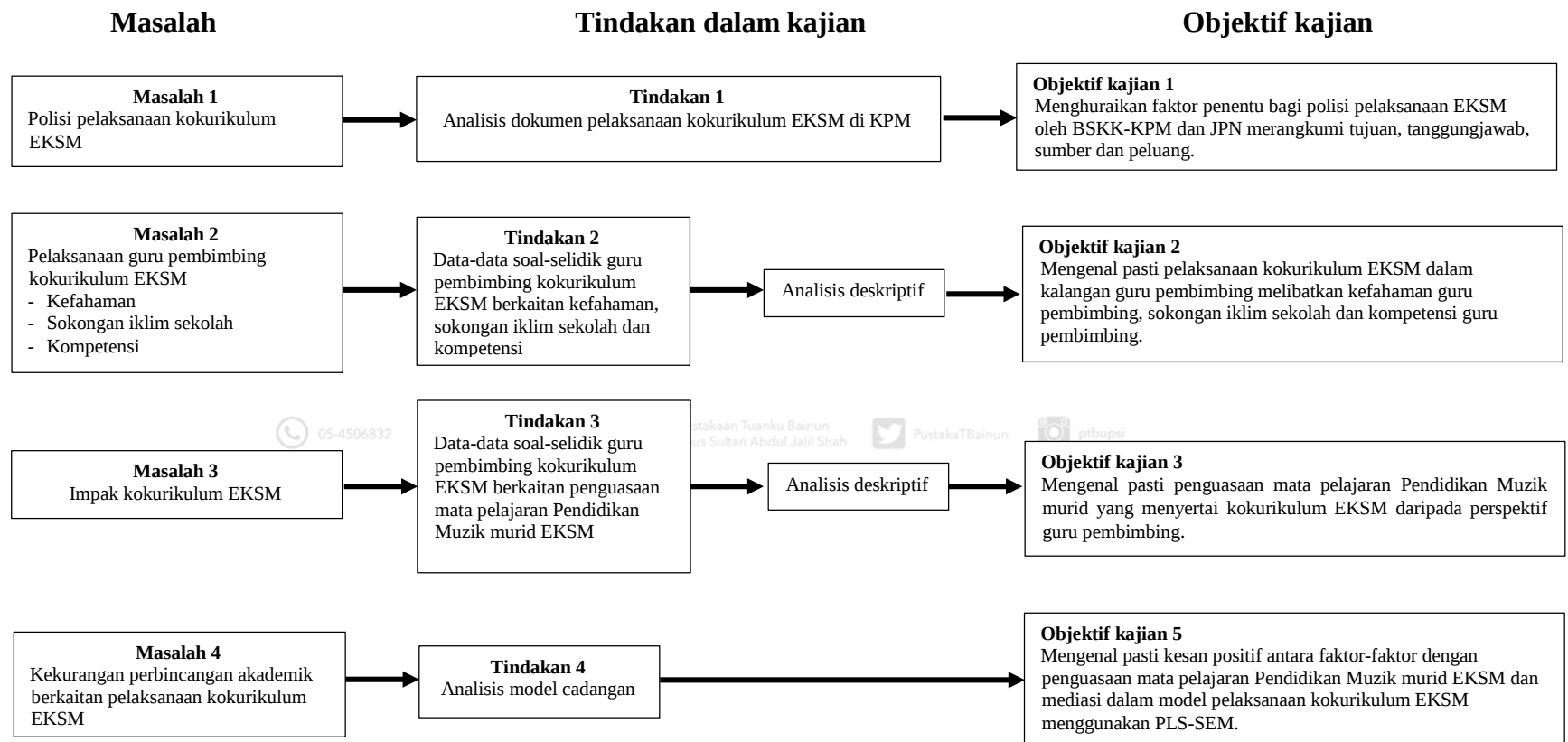
Manakala bagi “impak polisi” – “kesudahan” dalam kajian ini melibatkan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid yang menyertai kokurikulum EKSM daripada perspektif guru pembimbing. Penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM juga adalah satu-satunya pemboleh ubah bersandar dalam kajian ini.

Model sokongan iklim sekolah oleh Martinez et al., (2016) dan model *Iceberg* Kompetensi McBer (1996) masing-masing disandarkan sebagai panduan bagi menjelaskan sokongan iklim sekolah dan kompetensi guru pembimbing kokurikulum EKSM.

Secara ringkas kerangka teori kajian boleh dirumuskan seperti dalam Rajah 1.4.

Rajah 1.4. Konseptual kajian

Rajah 1.5. Kerangka kajian

Rajah 1.5 menunjukkan kerangka kajian dalam penyelidikan ini. Sepertimana yang dibincangkan di peringkat awal, terdapat empat masalah yang telah dikenal pasti oleh penyelidik. Masalah-masalah tersebut diringkaskan seperti berikut: Masalah 1- polisi pelaksanaan kokurikulum EKSM, masalah 2- pelaksanaan guru pembimbing kokurikulum EKSM melibatkan kefahaman, sokongan iklim sekolah dan kompetensi, masalah 3 – impak kokurikulum EKSM, dan masalah 4 – kekurangan perbincangan akademik berkaitan pelaksanaan kokurikulum EKSM.

Secara keseluruhannya, penyelidik akan melaksanakan pelaporan deskriptif terhadap pelaksanaan EKSM secara *top-down*. Oleh yang demikian, kajian ini bertujuan untuk merekodkan, menganalisis dan menghuraikan data-data yang akan dikumpul untuk dilaporkan. Penyelidik tidak melaksanakan sebarang pencegahan dan penambahbaikan terhadap masalah-masalah yang telah dikenal pasti.

Bagi masalah 1 iaitu polisi pelaksanaan kokurikulum EKSM, data-data akan diperoleh melalui tindakan menganalisis dokumen-dokumen berkaitan pembinaan polisi kokurikulum EKSM di peringkat KPM. Tindakan penyelidik adalah bertujuan menjawab objektif kajian 1.

Bagi masalah 2 iaitu pelaksanaan guru pembimbing kokurikulum EKSM melibatkan kefahaman, sokongan iklim sekolah dan kompetensi, data-data diperoleh melalui soal selidik dengan sampel guru pembimbing. Tindakan penyelidik bertujuan menjawab objektif kajian 2.

Bagi masalah 3 iaitu impak kokurikulum EKSM terhadap penguasaan muzik murid, data-data juga diperoleh melalui soal selidik terhadap guru pembimbing EKSM. Data yang diperoleh adalah bagi menjawab objektif kajian 3. Kesemua data soal selidik dianalisis secara deskriptif.

Objektif 4 juga turut menyokong masalah kekurangan perekodan dan perbincangan akademik berkaitan kokurikulum EKSM melalui kaedah menguji data-data analisis hubungan yang telah dijalankan menggunakan Model Persamaan Berstruktur (SEM). Rasional pengujian ini ialah cubaan penyelidik menguji model cadangan yang dibina dengan kemungkinan ia dapat diaplikasikan dalam kajian-kajian akademik berkaitan pelaksanaan kokurikulum di peringkat sekolah.

1.8 Definisi Operasional

Ensembel Kombo – Ensembel kombo ialah aktiviti muzik bermain alat muzik *drum*, bes, piano, gitar dan instrumen tiupan (Rowan, 2017). Ensembel adalah kontra kepada aktiviti muzik secara solo. Kombo di negara barat adalah ensembel yang memainkan muzik jaz yang melibatkan seksyen ritma dan seksyen alat tiupan (hon). Dalam kajian ini, ensembel kombo di peringkat pendidikan di Malaysia merujuk kepada aktiviti bermain muzik dalam kalangan murid-murid melibatkan alat-alat seksyen ritma sahaja atau turut disertai bersama-sama alat barat yang lain atau memasukkan elemen-elemen alat muzik tempatan seperti gendang, rebana, gamelan, caklempong dan lain-lain.

Kurikulum – Menurut huraian Young (2014), kurikulum boleh difahami sebagai struktur atau instrumen yang bertujuan untuk mengembangkan pengetahuan murid agar dapat diaplikasikan dalam kehidupan harian. Dalam sistem pendidikan di Malaysia, kurikulum mengandungi mata pelajaran yang terdiri daripada kursus pengajian di sekolah atau sesuatu institusi. Dalam kajian ini, mata pelajaran Pendidikan Muzik yang dilaksanakan di dalam bilik darjah adalah berpandukan kepada Dokumen Standard Kurikulum dan Pentaksiran (DSKP) yang dijadikan sebagai panduan asas kurikulum seterusnya dikaitkan dengan aktiviti kokurikulum EKSM di sekolah.

Kokurikulum – Menurut Hamidah Yusof dan Rahman Ahmad (2012), kokurikulum ialah penambahan kepada kurikulum, pendidikan pada waktu bukan kelas atau kelas tambahan. Di Malaysia, konsep pelaksanaan kokurikulum ialah pelengkap kepada kurikulum. Dalam kajian ini pula, kokurikulum adalah tertumpu kepada aktiviti EKSM melibatkan persembahan atau penyertaan pertandingan dalam kalangan murid-murid sekolah menengah aliran perdana.

Murid – Berdasarkan teori Dewey (1916), murid ialah golongan yang menerima proses pemindahan ilmu daripada guru dalam sesuatu sistem kurikulum bagi sesebuah kumpulan sosial (Simpsons, 2011). Dalam kajian ini, murid adalah merujuk kepada murid yang melibatkan diri dalam kokurikulum EKSM. Data-data berkaitan penguasaan mata pelajaran Pendidikan Muzik murid EKSM daripada perspektif guru pembimbing dikutip dan dianalisis.

Guru pembimbing kokurikulum – Menurut Ghafar dan Jalaluddin (2011), bermula tahun 1980, KPM menetapkan bahawa setiap aktiviti kokurikulum di sekolah perlu

melantik sekurang-kurangnya dua orang guru penasihat dalam kalangan guru sekolah tersebut. Dalam konteks kajian ini, guru pembimbing EKSM adalah merujuk kepada guru opsyen muzik yang dipertanggungjawabkan oleh pihak sekolah untuk mengendalikan aktiviti berkaitan latihan, persembahan dan pertandingan kokurikulum EKSM.

Polisi - Viennet dan Pont (2017) menyatakan proses antara pembinaan polisi dan kesannya kepada tindakan-tindakan dirujuk sebagai pelaksanaan polisi. Dalam konteks kajian ini, polisi ialah merangkumi konsep dan gerak kerja pelaksanaan kokurikulum EKSM daripada peringkat Kementerian Pendidikan Malaysia sehingga kepada murid-murid di sekolah menengah. Ciri-ciri polisi pelaksanaan kokurikulum EKSM juga dibahagikan kepada empat iaitu tujuan, tanggungjawab, sumber dan peluang. Fokus kajian ialah melihat kefahaman polisi dalam kalangan guru pembimbing EKSM.

Iklim sekolah – Iklim sekolah menurut Martinez et al., (2016) bermaksud kualiti dan karakter kehidupan di sekolah. Ia dipengaruhi oleh corak pengalaman dan refleksi terhadap norma, tujuan, nilai, hubungan interoersonal, amalan pengajaran dan pembelajaran dan struktur organisasi oleh murid, ibu bapa dan kakitangan. Dalam konteks kajian ini, sokongan iklim sekolah terhadap aktiviti kokurikulum EKSM ialah sokongan yang diterima oleh guru pembimbing EKSM melibatkan keselamatan, hubungan interpersonal dan persekitaran sekolah. Keselamatan ialah kepatuhan murid terhadap peraturan sekolah. Hubungan interpersonal ialah sokongan atau kerjasama rakan sebaya, ibu bapa dan penjaga dan organisasi di sekolah. Manakala persekitaran sekolah melibatkan hubungan murid dengan sekolah, motivasi dan faktor tahap sekolah (*ranking*).

Kompetensi guru – Anuar Ahmad dan Nelson Jingga (2017) menyatakan kompetensi guru ialah keupayaan guru untuk menyampaikan kandungan pengajaran secara tersusun bagi tujuan kefahaman murid. Dalam konteks kajian ini, kompetensi merujuk kepada pengetahuan, kemahiran dan sikap yang ada dalam kalangan guru pembimbing bagi melaksanakan kokurikulum EKSM.

Kefahaman guru – Kefahaman guru terhadap sesuatu polisi merupakan keupayaan adaptasi oleh guru yang menjamin kejayaan agenda pendidikan yang ditetapkan oleh kerajaan (Mees et al., 2014). Dalam konteks kajian ini, tinjauan dilaksanakan terhadap kefahaman guru tentang polisi pelaksanaan kokurikulum EKSM di Malaysia.

Penguasaan mata pelajaran – Penguasaan mata pelajaran murid di sekolah dikaitkan dengan pencapaian akademik. Pembelajaran seperti komunikasi (lisan, membaca dan menulis), matematik, sains, sains sosial, kemahiran berfikir dan kompetensi ditaksir bagi membolehkan murid berjaya di sekolah dan masyarakat (Lindholm-Leary dan Borsato, 2006). Dalam kajian ini, penguasaan mata pelajaran merujuk kepada kebolehan murid menguasai standard pembelajaran yang disenaraikan di dalam Dokumen Standard Kurikulum dan Pentaksiran (DSKP) Pendidikan Muzik sekolah menengah melalui aktiviti kokurikulum EKSM. Bidang yang terlibat ialah bidang ensembel alat muzik dan bidang notasi muzik sahaja.

Mediasi - Menurut Baron dan Kenny (1986), mediasi adalah pembolehubah yang hadir sama ada memberi kesan secara keseluruhan atau sebahagian antara peramal (*predictor*) dan hasil (*outcome*). Dalam konteks kajian ini, analisis mediasi melibatkan

konstruk kompetensi berfungsi sebagai mediator di antara pemboleh ubah bersandar penguasaan mata pelajaran dengan kefahaman dan sokongan iklim sekolah.

1.9 Batasan Kajian

Kajian ini mengkaji berkaitan polisi dan pelaksanaan kokurikulum muzik spesifik kepada kokurikulum EKSM di sekolah menengah. Kajian aktiviti kokurikulum EKSM hanya dijalankan terhadap sekolah yang melaksanakan kurikulum muzik formal sahaja. Ini bermakna, hanya sekolah yang melaksanakan Kurikulum Standard Sekolah Menengah (KSSM) Pendidikan Muzik dan kokurikulum EKSM sahaja yang terlibat dalam kajian ini.

Kajian melibatkan analisis dokumen berkaitan pelaksanaan EKSM di peringkat KPM dan soal selidik terhadap sampel guru-guru pembimbing kokurikulum EKSM di seluruh Malaysia. Guru pembimbing EKSM ialah individu yang terlibat secara langsung dalam melaksana kokurikulum EKSM di sekolah menengah. Kajian adalah bersifat *descriptive cross-sectional survey* dan ia dilaksanakan dalam jangka masa yang singkat (*snapshot*) bagi mendapatkan gambaran yang tepat.

1.10 Kepentingan Kajian

Dapatan kajian ini disasarkan memberi manfaat kepada beberapa pihak seperti berikut:

I. Pihak Kementerian Pendidikan Malaysia khususnya BSKK.

Melalui dapatan kajian pelaksanaan EKSM, ia dapat memberi gambaran berkaitan isu keberkesanan, relevan, kesan, penambahbaikan dan kelestarian terhadap polisi pelaksanaan kokurikulum EKSM dalam sistem pendidikan di Malaysia.

II. Pihak JPN

Dapatan kajian yang turut mengkaji amalan pengurusan dalam melaksanakan kokurikulum muzik kombo di sekolah akan dapat memberi panduan asas dan umum dalam melaksanakan program-program berkaitan aktiviti kokurikulum kombo di sekolah menengah di negeri masing-masing.

III. Pihak Pentadbiran Sekolah

Pentadbir di sekolah terdiri daripada pengetua, penolong-penolong kanan, ketua bidang dan penyelarass kokurikulum di sekolah. Dapatan kajian ini akan membantu pihak-pihak seperti yang dinyatakan di peringkat sekolah agar memahami dan mengamalkan amalan terbaik bagi aspek pentadbiran, pengurusan, pelaksanaan, penilaian dan pentaksiran bidang kokurikulum di sekolah.

IV. Manfaat kepada Guru Pembimbing Kokurikulum Muzik di Sekolah.

Dapatan kajian ini akan memberi manfaat daripada perspektif berkaitan pelaksanaan aktiviti kokurikulum muzik di sekolah yang rata-ratanya dikendalikan oleh guru muzik di sekolah.

V. Pihak Ibu Bapa atau Penjaga kepada Murid-murid.

Dapatan kajian ini akan memberi gambaran berkaitan aktiviti kokurikulum yang disertai oleh anak-anak mereka. Pertamanya, dari sudut kepentingan pembangunan kemahiran-kemahiran yang diperlukan oleh seorang murid dalam sistem persekolahan di Malaysia. Kedua, sumbangan aktiviti kokurikulum kepada markah pencapaian murid yang dinilai secara sumatif di akhir fasa pendidikan di peringkat persekolahan. Seterusnya berkaitan rasional pelaksanaan aktiviti kokurikulum sebagai pelengkap kepada kurikulum.

VI. Pihak Universiti-universiti dan Institut Pengajian Tinggi (IPT).

Melalui dapatan kajian ini, universiti dan IPT berpeluang melihat semula struktur program dan kursus pendidikan agar kefahaman dan kepekaan terhadap fungsi dan kepentingan kokurikulum dalam sistem pendidikan di Malaysia diberi penekanan. Ini bertujuan agar graduan yang dihasilkan kelak sentiasa bersedia daripada aspek kepelbagaian kemahiran instruksional yang melangkaui bilik darjah kerana kehendak

semasa seperti pembelajaran abad ke-21 dan Revolusi Industri 4.0 yang menuntut amalan pendidikan di luar batas tradisional dan konvensional.

VII. Masyarakat

Melalui kajian ini, ia dapat memberi kefahaman berkaitan pelaksanaan kokurikulum dalam sistem pendidikan terhadap masyarakat umum. Masyarakat umum yang sering keliru dengan dasar-dasar pendidikan terutamanya bidang kokurikulum akibat kurangnya penerangan yang jelas dan berorientasikan pencapaian akademik murid semata-mata.

1.11 Rumusan Bab

Bab ini telah menerangkan berkaitan bidang dan skop kajian yang dijalankan. Kajian mengkaji polisi dan pelaksanaan kokurikulum ensembel kombo sekolah menengah (EKSM) melalui dokumen daripada pihak KPM dan sampel guru-guru pembimbing kokurikulum EKSM. Kajian berbentuk inventori, deskriptif dan model bagi menghuraikan permasalahan-permasalahan yang telah dibincangkan meliputi dua kategori utama iaitu pelaksanaan kokurikulum EKSM dan perbincangan akademik berkaitan aktiviti tersebut.

Penyelidik menggunakan model teori ADEPT (*analysis of determinants of policy impact*) yang diperkenalkan oleh Rütten, Gelius dan Abu-Omar (2011), Teori

Kompetensi oleh Hay Mcber (1996) dan model sokongan iklim sekolah dan kokurikulum oleh Martinez et al., (2016).

